

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

چله كشی و بافت انواع گلیم

رشته صنایع دستی - فرش
گروه هنر
شاخه آموزش فنی و حرفه ای
پایه دهم دوره دوم متوسطه

وزارت آموزش و پرورش
سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

- نام کتاب:** چله کشی و بافت انواع گلیم - ۲۱۰۵۷۱
- پدیدآورنده:** سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی
- مدیریت برنامه‌ریزی درسی و تألیف:** دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش
- شناسه افزوده برنامه‌ریزی و تألیف:** نصرالله تسلیمی، عبدالرضا جمالی فرد، بشری گل بخش، فاطمه سلطان جنت، اکبر رادمنش، یوسف صمدی بهرامی، مریم میرزایی، سهیلا عبدلی (اعضای شورای برنامه‌ریزی)
- یوسف صمدی بهرامی، محمدرضا خیراللهی، مجید نیکویی، بشری گل بخش (اعضای گروه تألیف)
- سیدحسین داودی (ویراستار ادبی)
- استان‌هایی که در فرایند اعتبارسنجی این کتاب مشارکت داشته‌اند:
- خراسان رضوی، گلستان، فارس، اصفهان
- مدیریت آماده‌سازی هنری:** اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی
- شناسه افزوده آماده‌سازی:** خدیجه بختیاری (مدیر هنری) - ایمان اوجیان (طراح یونیفورم) - سمیه نسیمصافت (صفحه‌آرا) - سارا راشدی رنجبر (طراح جلد) - ایرج جوادی (طراح آیکون و نقشک) - مجید نیکویی، یوسف صمدی بهرامی، مریم میرزایی (عکاس)
- نشانی سازمان:** تهران: خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهیدموسوی)
- تلفن: ۸۸۸۳۱۱۶۱-۹، دورنگار: ۸۸۳۰۹۲۶۶، کد پستی: ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹
- وب سایت: www.chap.sch.ir و www.irtextbook.ir
- ناشر:** شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران: تهران-کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج-خیابان ۶۱ (دارو پخش) تلفن: ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار: ۴۴۹۸۵۱۶۰/
- صندوق پستی: ۱۳۹-۳۷۵۱۵
- چاپخانه:** شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»
- سال انتشار و نوبت چاپ:** چاپ دوم ۱۳۹۶

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب متعلق به سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش است و هرگونه استفاده از کتاب و اجزای آن به صورت چاپی و الکترونیکی و ارائه در پایگاه‌های مجازی، نمایش، اقتباس، تلخیص، تبدیل، ترجمه، عکس برداری، نقاشی، تهیه فیلم و تکثیر به هر شکل و نوع بدون کسب مجوز ممنوع است و متخلفان تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.

ملت شریف ما اگر در این انقلاب بخواهد پیروز شود باید دست از آستین برآرد و به کار بپردازد. از متن دانشگاه‌ها تا بازارها و کارخانه‌ها و مزارع و باغستان‌ها تا آنجا که خودکفا شود و روی پای خود بایستد.
امام خمینی (قُدَسَ سِرِّهِ الشَّرِیْف)

.....	سخنی با هنرآموزان گرامی
.....	سخنی با هنرجویان عزیز
.....	مقدمه

فصل اول: چله کشی و کوچی بندی

.....	مقدمه
.....	استاندارد عملکرد: چله کشی بر روی دار یا دستگاه بافت فرش و تنظیم کشش آن
.....	مرحله اول: سیه بندی
.....	مرحله دوم: زهوار بندی
.....	مرحله سوم: چله کشی
.....	شروع چله کشی
.....	مرحله چهارم: بستن مهار و قرار دادن هاف
.....	کوچی بندی
.....	استاندارد عملکرد: قرار دادن مهار وهاف و کوچی و اتصال چله ها به کوچی و زیرسازی

فصل دوم: بافت گلیم ساده

.....	مقدمه
.....	استاندارد عملکرد: پودگذاری به روش های (سراسری، چاکدار، چله مشترک، تک قلاب، جفت قلاب و پود معلق و...) ایجاد نقش در گلیم بر اساس نقشه و جداسازی گلیم بافته شده از دار بافندگی
.....	مرحله اول: چله کشی
.....	مرحله دوم: سربندی
.....	الف) زنجیره
.....	ب) ساده بافی یا گلیمک
.....	مرحله سوم: بافت گلیم
.....	الف) بافت گلیم ساده پود سراسری
.....	ب) بافت گلیم ساده چاکدار
.....	پ) بافت گلیم ساده چله مشترک
.....	د) بافت گلیم ساده تک قلاب
.....	ث) بافت گلیم ساده جفت قلاب
.....	ج) بافت گلیم ساده به روش پود معلق

- پایین کشی بافت روی دار ۸۴
- برش چله‌ها و جداسازی گلیم از روی دار ۸۹

فصل سوم: بافت گلیم سوزنی

- مقدمه ۹۶
- استاندارد عملکرد: ایجاد نقش بر گلیم با استفاده از پودگذاری ساده و پیچی و نقش دوزی با استفاده از سوزن و جداسازی از دار بافندگی ۹۷
- بافت گلیم سوزنی ۹۷

فصل چهارم: بافت گلیم لادی

- مقدمه ۱۰۶
- مراحل بافت گلیم لادی ۱۰۶
- استاندارد عملکرد: سربندی، نقشه خوانی، پودگذاری و عبور پود از روی سه و زیر یک تار برای ایجاد نقش، دقه زنی، شیرازه پیچی و جداسازی گلیم از دار بافندگی ۱۰۷
- اصول پودگذاری عبوری ۱۰۸

فصل پنجم: بافت گلیم ورنی

- مقدمه ۱۲۰
- استاندارد عملکرد: سربندی، پودپیچی و پودگذاری و ایجاد نقش در گلیم بر اساس نقشه و جداسازی آن از دار بافندگی ۱۲۰
- مراحل بافت گلیم ورنی ۱۲۱

سخنی با هنر آموزان گرامی

در راستای تحقق اهداف سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران و نیازهای متغیر دنیای کار و مشاغل، برنامه درسی رشته صنایع دستی - فرش طراحی و بر اساس آن محتوای آموزشی نیز تألیف گردید. کتاب حاضر از مجموعه کتاب های کارگاهی می باشد که برای سال دهم تدوین و تألیف گردیده است. این کتاب دارای ۵ پودمان است که هر پودمان از یک یا چند واحد یادگیری تشکیل شده است. همچنین ارزشیابی مبتنی بر شایستگی از ویژگی های این کتاب می باشد که در پایان هر پودمان شیوه ارزشیابی آورده شده است. هنرآموزان گرامی می بایست برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات برای هر هنرجو ثبت کنند. نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می باشد و نمره هر پودمان از دو بخش تشکیل می گردد که شامل ارزشیابی پایانی در هر پودمان و ارزشیابی مستمر برای هر یک از پودمان ها است. از ویژگی های دیگر این کتاب طراحی فعالیت های یادگیری ساخت یافته در ارتباط با شایستگی های فنی و غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه ای و مباحث زیست محیطی است. این کتاب جزئی از بسته آموزشی تدارک دیده شده برای هنرجویان است که لازم است از سایر اجزای بسته آموزشی مانند کتاب همراه هنرجو، نرم افزار و فیلم آموزشی در فرایند یادگیری استفاده شود. کتاب همراه هنرجو در هنگام یادگیری، ارزشیابی و انجام کار واقعی مورد استفاده قرار می گیرد. شما می توانید برای آشنایی بیشتر با اجزای بسته یادگیری، روش های تدریس کتاب، شیوه ارزشیابی مبتنی بر شایستگی، مشکلات رایج در یادگیری محتوای کتاب، بودجه بندی زمانی، نکات آموزشی شایستگی های غیرفنی، آموزش ایمنی و بهداشت و دریافت راهنما و پاسخ فعالیت های یادگیری و تمرین ها به کتاب راهنمای هنرآموز این درس مراجعه کنید.

کتاب شامل پودمان های ذیل است:

پودمان اول: با عنوان **چله کشی و کوچی بندی** است که به چگونگی کنترل و تنظیم دار، چله کشی و کوچی بندی آن می پردازد.
پودمان دوم: با عنوان **بافت گلیم ساده**، به بافت سربندی، شیرازه و پودگذاری به روش های سراسری، چاکدار، چله مشترک، تک قلاب و پود معلق پرداخته می شود.

پودمان سوم: دارای عنوان **بافت گلیم سوزنی** است. در این پودمان یک نوع سربندی دیگر، روشی دیگر از شیرازه پیچی، بافت گلیم سراسری و سپس نقش اندازی با مداد و نقش دوزی آموزش داده می شود.

پودمان چهارم: **بافت گلیم لادی** نام دارد و پس از آموزش سربندی به روش حصیری به چگونگی مراحل بافت گلیم لادی پرداخته می شود.
پودمان پنجم: با عنوان **بافت گلیم ورنی** سربندی تلفیقی (که در فصل های پیش تر هنرجویان انواع آن را آموخته اند)، شیرازه حصیری و براساس نقشه پود پیچی را آموزش می دهد.

امید است که با تلاش و کوشش شما همکاران گرامی اهداف پیش بینی شده برای این درس محقق گردد.

دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کاردانش

سخنی با هنرجویان عزیز

شرایط در حال تغییر دنیای کار در مشاغل گوناگون، توسعه فناوری‌ها و تحقق توسعه پایدار، ما را بر آن داشت تا برنامه‌های درسی و محتوای کتاب‌های درسی را در ادامه تغییرات پایه‌های قبلی براساس نیاز کشور و مطابق با رویکرد سند تحول بنیادین آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران در نظام جدید آموزشی بازطراحی و تألیف کنیم. مهم‌ترین تغییر در کتاب‌ها، آموزش و ارزشیابی مبتنی بر شایستگی است. شایستگی، توانایی انجام کار واقعی به‌طور استاندارد و درست تعریف شده است. توانایی شامل دانش، مهارت و نگرش می‌شود. در رشته تحصیلی حرفه‌ای شما، چهار دسته شایستگی در نظر گرفته است:

۱. شایستگی‌های فنی برای جذب در بازار کار مانند توانایی بافت گلیم

۲. شایستگی‌های غیر فنی برای پیشرفت و موفقیت در آینده مانند نوآوری و مصرف بهینه

۳. شایستگی‌های فناوری اطلاعات و ارتباطات مانند کار با نرم افزارها

۴. شایستگی‌های مربوط به یادگیری مادام‌العمر مانند کسب اطلاعات از منابع دیگر

براین اساس دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش مبتنی بر اسناد بالادستی و با مشارکت متخصصان برنامه ریزی درسی فنی و حرفه‌ای و خبرگان دنیای کار مجموعه اسناد برنامه درسی رشته‌های شاخه فنی و حرفه‌ای را تدوین نموده‌اند که مرجع اصلی و راهنمای تألیف کتاب‌های درسی هر رشته است.

این کتاب دومین کتاب کارگاهی است که ویژه رشته صنایع دستی - فرش تألیف شده است و شما در طول دو سال تحصیلی پیش رو چهار کتاب کارگاهی و با شایستگی‌های متفاوت را آموزش خواهید دید. کسب شایستگی‌های این کتاب برای موفقیت در شغل و حرفه برای آینده بسیار ضروری است. هنرجویان عزیز سعی نمایید؛ تمام شایستگی‌های آموزش داده شده در این کتاب را کسب و در فرایند ارزشیابی به اثبات رسانید.

کتاب درسی چله‌کشی و بافت انواع گلیم شامل پنج پودمان است و هر پودمان دارای یک یا چند واحد یادگیری است و هر واحد یادگیری از چند مرحله کاری تشکیل شده است. شما هنرجویان عزیز پس از یادگیری هر پودمان می‌توانید شایستگی‌های مربوط به آن را کسب نمایید. هنرآموز محترم شما برای هر پودمان یک نمره در سامانه ثبت نمرات منظور می‌نماید و نمره قبولی در هر پودمان حداقل ۱۲ می‌باشد.

همچنین علاوه بر کتاب درسی شما امکان استفاده از سایر اجزای بسته آموزشی که برای شما طراحی و تألیف شده است، وجود دارد. یکی از این اجزای بسته آموزشی کتاب همراه هنر جو می‌باشد که برای انجام فعالیت‌های موجود در کتاب درسی باید استفاده نمایید. کتاب همراه خود را می‌توانید هنگام آزمون و فرایند ارزشیابی نیز همراه داشته باشید. سایر اجزای بسته آموزشی دیگری نیز برای شما در نظر گرفته شده است که با مراجعه به وبگاه رشته خود با نشانی www.tvoccd.medu.ir می‌توانید از عناوین آن مطلع شوید.

فعالیت‌های یادگیری در ارتباط با شایستگی‌های غیرفنی از جمله مدیریت منابع، اخلاق حرفه‌ای، حفاظت از محیط زیست و شایستگی‌های یادگیری مادام‌العمر و فناوری اطلاعات و ارتباطات همراه با شایستگی‌های فنی طراحی و در کتاب درسی و بسته آموزشی ارائه شده است. شما هنرجویان عزیز کوشش نمایید این شایستگی‌ها را در کنار شایستگی‌های فنی آموزش ببینید، تجربه کنید و آنها را در انجام فعالیت‌های یادگیری به کار گیرید. رعایت نکات ایمنی، بهداشتی و حفاظتی از اصول انجام کار است لذا توصیه‌های هنرآموز محترمان را در خصوص رعایت مواردی که در کتاب آمده است، در انجام کارها جدی بگیرید.

امیدواریم با تلاش و کوشش شما هنرجویان عزیز و هدایت هنرآموزان گرامی، گام‌های مؤثری در جهت سربلندی و استقلال کشور و پیشرفت اجتماعی و اقتصادی و تربیت مؤثری شایسته جوانان برومند میهن اسلامی برداشته شود.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کار دانش

یافته‌های تاریخی نشان می‌دهد که گلیم یکی از قدیمی‌ترین دست‌بافته‌های بشر بوده است. این بافته کهن در گذر سال‌های طولانی از نظر شیوه بافت تنوع قابل توجهی پیدا کرده است آن‌چنان که برخی از انواع آن، شیوه بافت قدیم و ابتدایی را ندارد و در مقایسه با نوع ساده، از بافت پیچیده‌ای برخوردار است. با این حال، شیوه بافت ساده و کهن آن همچنان مرسوم است. پایه و اساس گلیم در هم بافتن رشته‌های تار و پود به شیوه‌های گوناگون است. در این کتاب پس از معرفی انواع گلیم، شیوه بافت برخی از آنها آموزش داده می‌شود. به نظر می‌رسد که تنوع گلیم در گذر تاریخ ناشی از تنوع قابل توجه بافندگان در دسته‌ها و گروه‌ها و اقوام با آداب و رسوم گوناگون زندگی و پراکندگی آنها در مناطق مختلف است. تا آنجا که معلوم است گلیم در انواع مختلف آن، بیشتر توسط بافندگان عشایری و روستایی، با تکیه بر تجربه‌های شخصی و اجتماعی بافته شده است. این بافندگان ذوق و سلیقه خود را در قالب طرح‌ها و نقوش رنگین و دلنشین، با استفاده از مواد اولیه منطقه خودشان بافته‌اند. شیوه نقش‌پردازی آنها معمولاً ذهنی و بدون استفاده از نقشه قبلی بوده و سینه به سینه و بدون کتاب و کلاس و جزوه آموزش دیده‌اند. بنابراین باید دانست که شیوه‌های بافت گلیم، مراحل آن، اجزای گلیم و حتی واژه‌ها و اصطلاحات مربوط به آن در مناطق مختلف به‌طور کامل یکسان نبوده و نیست. در این کتاب تلاش می‌شود، ضمن توجه دادن هنرجویان به برخی تفاوت‌ها، شیوه‌ها و مراحل عمومی بافت گلیم و ویژگی‌های آن آموزش داده شود. ممکن است برخی از آموزش‌های این کتاب و محتوای آن با آنچه در بعضی مناطق مرسوم است تفاوتی جزئی داشته باشد. به همین دلیل به هنرجویان سراسر کشور پهنای ایران توصیه می‌شود. در هر مرحله از آموزش، از تحقیق و پژوهش و پرس و جو غافل نشوند و برای تکمیل مهارت و آگاهی خود و آشنایی بیشتر با محتوای کتاب کوشش نمایند. بافت گلیم مراحل مختلفی دارد که به ترتیب عبارت‌اند از:

۱- انتخاب دار و ابزار و مواد اولیه گلیم بافی

۲- چله کشی

۳- بستن مهار (تسمه) و قرار دادن مهار

۴- کوچی بندی

۵- سر بندی

۶- پود کشی و پود گذاری (بافت بدنه اصلی گلیم)

۷- پایین کشی

۸- جدا کردن گلیم از دار

پیش از شروع آموزش مراحل مختلف عملی گلیم بافی، لازم است هنرجویان با اجزای گلیم آشنا شوند و نام هر یک از آنها را بشناسند. در تصویر صفحه بعد اجزای مختلف گلیم مشاهده می‌شود.

تار

پود

شیرازه

سریندی

زنجیره قایقی

ملیلۀ ساده

ملیلۀ پیچ

کریاس

زنجیره ساده (گندمی)

فصل ۱

چله کشی و کوچی بندی

واحد یادگیری

شایستگی چله کشی

مقدمه

آشنا خواهید شد. پیش از این در کتاب دانش فنی پایه، اطلاعات اولیه‌ای در خصوص چله کشی به دست آورده‌اید. در این کتاب چله کشی را به صورت مشروح، مرحله به مرحله و عملی انجام خواهید داد و شایستگی‌های فنی و غیر فنی آن را هنگام چله کشی فرا خواهید گرفت.

آیا تا کنون عبارت چله کشی را شنیده‌اید؟ می‌دانید چله کشی چگونه و برای چه کاری انجام می‌شود؟ آیا انواع چله کشی را می‌شناسید؟ با چه ابزار و وسایلی چله کشی می‌کنند؟ مواد اولیه‌ای که برای چله کشی استفاده می‌شود چیست؟ چله کشی چه مراحل دارد؟ در این فصل شما با مراحل و چگونگی انجام دادن چله کشی

در کتاب دانش فنی با تعریف چله آشنا شده‌اید. آیا می‌توانید با توجه به آن تعریف کاملی از چله کشی ارائه دهید؟ در گروه با یکدیگر بحث کنید و نتیجه آن را در زیر بنویسید.

بحث گروهی

▲ تصویر ۱-۱ دار ساده (بدون فنک)

▲ تصویر ۱-۲ دار فنک دار تنظیم نشده

▲ تصویر ۱-۳ دار فنک دار ساده

استاندارد عملکرد: چله کشی بر روی دار یا دستگاه بافت فرش و تنظیم کشش آن

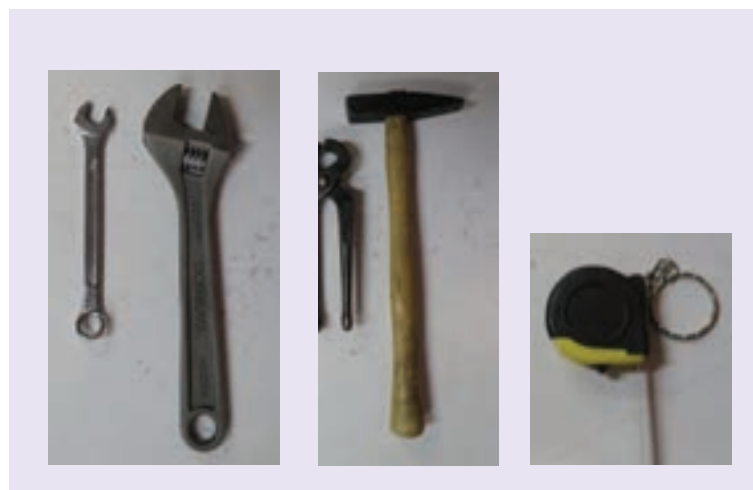
- چله کشی مراحل مختلفی دارد. پیش از اجرای مراحل چله کشی، لازم است دار بافندگی مناسب انتخاب شود. برای انتخاب دار باید موارد زیر را مد نظر قرار داد:
- ۱- دار متناسب با طول و عرض بافته (گلیم) مورد نظر انتخاب شود.
 - ۲- استحکام دار (ضخامت و قدرت اجزای دار) نسبت به اندازه کار متناسب لازم را داشته باشد.
 - ۳- سردار و زیر دار باید صاف و بدون تاب و خمیدگی باشند.
 - ۴- پیچ و مهره های دار سالم و بدون خوردگی باشند.
 - ۵- راست روها باید موازی، صاف، بدون تاب و خمیدگی باشند.
 - ۶- فندک (در دارهای فندک دار) کاملاً صاف و یکدست و بدون هیچ گونه برآمدگی یا فرورفتگی باشد.

▲ تصویر ۱-۴ پیچ و مهره های یک دار سالم

در کتاب دانش فنی، شما با انواع دار بافندگی آشنا شده و اجزای آن را شناخته اید.

توجه

▲ تصویر ۱-۵ ابزار تنظیم دار، متر فلزی، چکش، میخ کش، آچار معمولی و تنظیم شونده

پیش از شروع چله کشی، دار را چگونه کنترل می کنند؟ چرا باید دار را کنترل کرد؟ سالم نبودن دار در محصول نهایی چه تأثیری ایجاد خواهد کرد؟

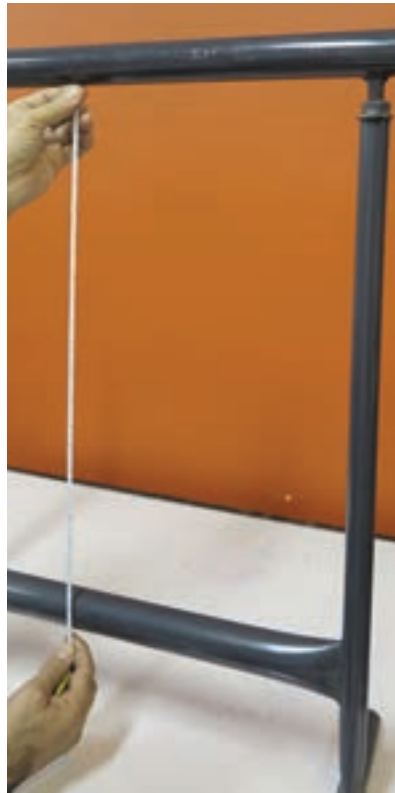
پس از انتخاب دار، آن را تنظیم می کنند تا از سالم و آماده بودن دار برای چله کشی اطمینان حاصل شود. برای تنظیم و کنترل دار از ابزار و وسایلی مانند متر فلزی، گونیا، آچار قابل تنظیم و چکش استفاده می شود.

هنگام تنظیم دار نکات زیر باید رعایت شود:

۱- سر دار و زیر دار باید موازی، صاف و به طور افقی بر راست روها قرار گرفته باشند. این کار با متر فلزی انجام می شود. تصاویر ۱-۶ تا ۱-۹ مراحل تنظیم و کنترل دار را نشان می دهد.

تصویر ۱-۸ ▲ اندازه گیری فاصله داخلی و سمت چپ دار

تصویر ۱-۷ ▲ اندازه گیری فاصله داخلی و میانی دار

تصویر ۱-۶ ▲ اندازه گیری فاصله داخلی سمت راست دار

تصویر ۱-۹ ▲ تنظیم پیچ سر دار (در دار فندک دار)

در هنگام تنظیم دارهای کوچک باید احتیاط کرد که دار بر روی کنترل کننده برنگردد. دهانه آچار قابل تنظیم، (برای جلوگیری از گرد شدن)، در اندازه دقیق تنظیم شود. تنظیم کننده سر دار در هنگام کار بر دارهای بزرگ، باید مراقب سقوط از بالای دار باشد.

تصویر ۱۰-۱ ▲

بافندگان در حال بافت بر روی دار بدون حفاظ (احتمال خطر افتادن)

۲- راست‌روها، با گونیا، متر فلزی و آچار، کاملاً عمود بر سر دار و زیر دار تنظیم می‌شوند. فاصله راست‌روها از یکدیگر به گونه‌ای تنظیم می‌شود که شکل داخلی دار، یک مربع یا مستطیل، (با زوایای قائمه) را به وجود آورد. تصاویر ۱۱-۱ تا ۱۵-۱ مراحل کنترل عمود بودن دار و موازی بودن راست‌روها را نشان می‌دهد.

تصویر ۱-۱۳ ▲
اندازه گیری فاصله دو سر پایینی راست روها

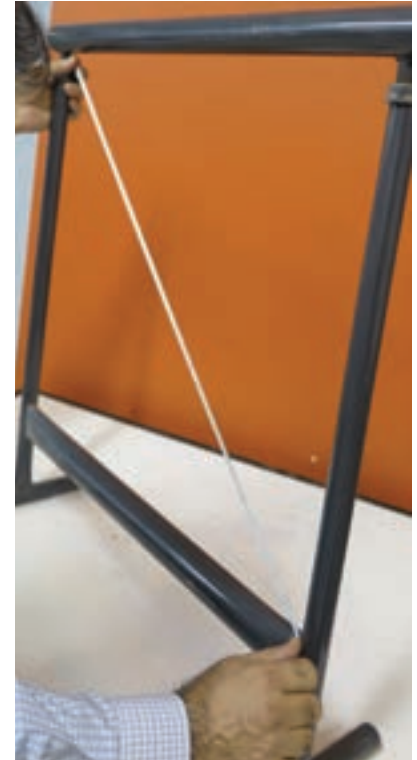
تصویر ۱-۱۲ ▲
اندازه گیری فاصله دو سر بالای راست روها

تصویر ۱-۱۱ ▲
اندازه گیری فاصله نقاط میانی راست روها

تصویر ۱-۱۴ و ۱-۱۵ اندازه گیری قطرها

توجه

- وجود هر نوع عیب و نقصی در هر مرحله تنظیم دار، بر روی کیفیت فرش تأثیر مستقیم خواهد داشت. هرچه دقت و حساسیت در تنظیم دار بیشتر باشد، محصول نهایی سالم تر خواهد شد.
- تنظیم و بازرسی دار، قبل از شروع کار چله کشی امری کاملاً ضروری است.

پرسش

۱- چه رابطه‌ای میان ابعاد فرش و ابعاد دار وجود دارد؟
۲- علت انتخاب دار متناسب با ابعاد فرش مورد نظر برای بافت چیست؟

پس از انتخاب و تنظیم دار، نوبت به اجرای چله کشی می‌رسد. برای این کار مراحل سیه بندی، زهوار بندی، چله کشی، قرار دادن مهار وهاف انجام می‌شود، که در ادامه به ترتیب خواهید دید.

توجه

نقشه گلیم بر اساس ریز بافت، متوسط و درشت بافت بودن طراحی می‌شود. (هر خانه نقشه به عنوان یک تار در نظر گرفته می‌شود). در گلیم اصولاً این تناسب با اندازه ۱۰ سانتی‌متر و تعداد چله‌هایی که در این اندازه قرار می‌گیرند، سنجیده می‌شود. بنابراین، برای گلیم ریز بافت حدود ۹۰ تار یا چله، (گلیم) متوسط، ۶۰ تار یا چله و گلیم درشت بافت در حدود ۳۰ تار یا چله در نظر گرفته می‌شود.

*پس از پایان چله کشی، به چله‌های تنظیم شده بر دار بافندگی «تار» می‌گویند.

مرحله اول: سیه بندی

بخشیدن و یکنواختی فاصله چله کشی مورد استفاده قرار می‌گیرد.
ابزار و وسایل مورد نیاز برای این کار عبارت‌اند از : کاغذ ساده، نوار چسب، قیچی، خط کش، مداد و ماژیک.

نخستین مرحله در چله کشی، سیه بندی است.
تعریف سیه بندی و اهمیت آن: به علامت گذاری و تقسیم بندی عرض دار (سر دار و زیر دار)، به واحدهای معین ۱۰ سانتی‌متر برای تعیین تعداد چله‌های هر واحد در عرض گلیم، «سیه بندی» می‌گویند. سیه بندی بر روی دار برای نظم

▲ تصویر ۱۶-۱ نوار چسب، قیچی، خط کش، مداد و ماژیک

چرا سطح زیر دار و سر دار را برای سیه بندی با کاغذ سفید می پوشانند؟ پاسخ آن را در کلاس مطرح کنید.

فکر کنید

سیه بندی در چند گام به ترتیب زیر اجرا می شود:
۱- سطح زیر دار و سر دار را با کاغذ می پوشانند تا بتوان به راحتی روی آن علامت گذاری کرد.

▲ تصویر ۱۷-۱ چسباندن کاغذ سفید بر سطح زیر دار

▲ چسباندن کاغذ سفید بر سطح سر دار تصویر ۱۸-۱

۲- نقطه میانی سر دار و زیر دار به وسیله متر مشخص و روی کاغذ سفید با ماژیک علامت گذاری می شود.

◀ علامت گذاری نقطه میانی سر دار با متر تصویر ۱۹-۱

۳- متر را روی سطح کاغذ زیر دار و سر دار گذاشته و دقیقاً یکبار از مرکز به سمت راست و یکبار دیگر از مرکز به سمت چپ دار، (تصاویر ۱۹-۱ تا ۲۳-۱) با اندازه های ۱۰ سانتی متری علامت گذاری می شود.

◀ تصویر ۲۰-۱
علامت گذاری نقطه میانی زیر دار

◀ تصویر ۲۱-۱
علامت گذاری فاصله های ده سانتی متری از دو طرف نقطه میانی زیر دار

تصویر ۲۲-۱ ▲
علامت گذاری فاصله های ده سانتی متری روی سر دار و زیر دار

توجه

- باید به این مسئله دقت نمود که تعداد چله های مورد نیاز باید از وسط سر دار و زیر دار به طور مساوی پخش شود.
- فاصله میان چله ها در چله کشی گلیم باید به اندازه قطر همان چله باشد. مثال:
اگر عرض گلیم دو متر باشد، به کمک متر یا خط کش، از نقطه میانی سر دار به اندازه یک متر در سمت راست و یک متر در سمت چپ کار علامت گذاری انجام می شود.

محاسبات سیه بندی: برای محاسبه سیه بندی در گلیم از روش زیر استفاده می شود:

$$\text{عرض گلیم} = \frac{\text{تعداد واحدهای سیه بندی در عرض}}{۱۰}$$

رج شمار × تعداد واحدهای سیه بندی = تعداد چله

$$\text{طول گلیم} = \frac{\text{تعداد واحدهای سیه بندی در طول}}{۱۰}$$

تعداد رج ها در گلیم های پیچشی = تعداد ردیف های نقشه در گلیم های ساده = تعداد واحدهای سیه بندی در طول × ۱۰

توجه

در نقشه شیرازه محاسبه نمی‌شود؛ اما در هنگام چله‌کشی حداقل ۲ تا ۴ چله برای شیرازه به تعداد چله‌ها اضافه شود.

فکر کنید

۱- گلیمی به ابعاد $1/5 \times 1$ متر با رج‌شمار متوسط داریم. تعداد چله‌های آن را محاسبه کنید و اگر این گلیم به روش پیچشی بافته شود، تعداد رج‌های آن را برآورد نمایید.
۲- تولیدکننده‌ای یک گلیم قدیمی ۶ متری را در اختیار دارد که در هر ۱۰ سانتی‌متر آن ۶۰ تار قابل شمارش است. او قصد دارد یک گلیم مشابه آن را ببافد. به نظر شما:
۱- برای چله‌کشی این گلیم چه تعداد چله باید روی دار کشیده شود؟ ۲- اگر یک قالی با گره ترکی با همین ابعاد با رج‌شمار ۶۰ داشته باشیم برای بافت آن، چه تعداد چله‌ها باید روی دار کشیده شود؟

توجه

در اجرای سیه بندی، معمولاً در قسمت سر دار نسبت به زیر دار ۲ میلی‌متر اضافه در نظر گرفته می‌شود. به این شکل که اگر سیه‌بندی در قسمت زیر دار ۱۰ سانتی‌متر باشد بر روی سر دار اندازه سیه بندی ۱۰/۲ سانتی‌متر خواهد بود.

بحث گروهی

۱- چرا اندازه سر دار نسبت به زیر دار در سیه‌بندی، بیشتر است؟ در این باره با دوستان خود بحث کنید و نتیجه به‌دست آمده را در کلاس مطرح نمایید.
۲- چرا بر روی دستگاه یا دار، نخ بسته می‌شود؟ در این زمینه با دوستان خود در کلاس به بحث بپردازید و سپس جمع بندی و نتیجه بحث را بنویسید.

فعالیت کارگاهی

نقشه یک گلیم را انتخاب کنید و بر اساس آن روی سردار و زیر دار سیه‌بندی انجام دهید و سپس کار خود را با فعالیت‌های دوستان خود مقایسه کنید. و ضمن یادداشت نتایج به‌دست آمده در مورد آنها بحث کنید.

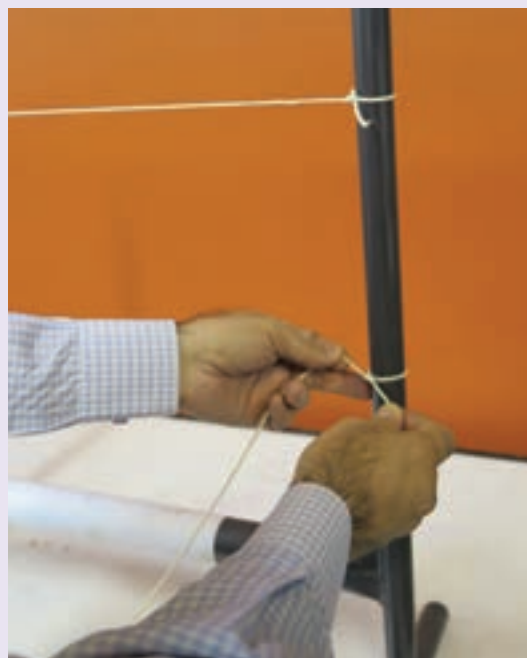
مرحله دوم: زهوار بندی

مرحله دوم

مرحله اول

مرحله سوم

مرحله چهارم

▲ دار زهواربندی شده تصویر ۲۴-۱

۲۵-۲۰ سانتی متر بین نخ زهوار و زیر دار باقی بماند. همچنین برای بستن نخ زهوار بالایی فاصله‌ای حدود ۲۵-۲۰ سانتی متر نسبت به نخ زهوار پایین و سر دار باقی بماند. زهوارها روبه‌روی چله کش قرار می‌گیرند. در هنگام چله کشی توسط چله کش و زیر و رو کردن چله‌ها نسبت به نخ زهوار چنانچه اشتباهی صورت گیرد و یا جابه‌جایی رخ دهد، به راحتی می‌توان آنها را دید و تشخیص داد و برای درست یا جابه‌جا کردن آنها اقدام کرد.

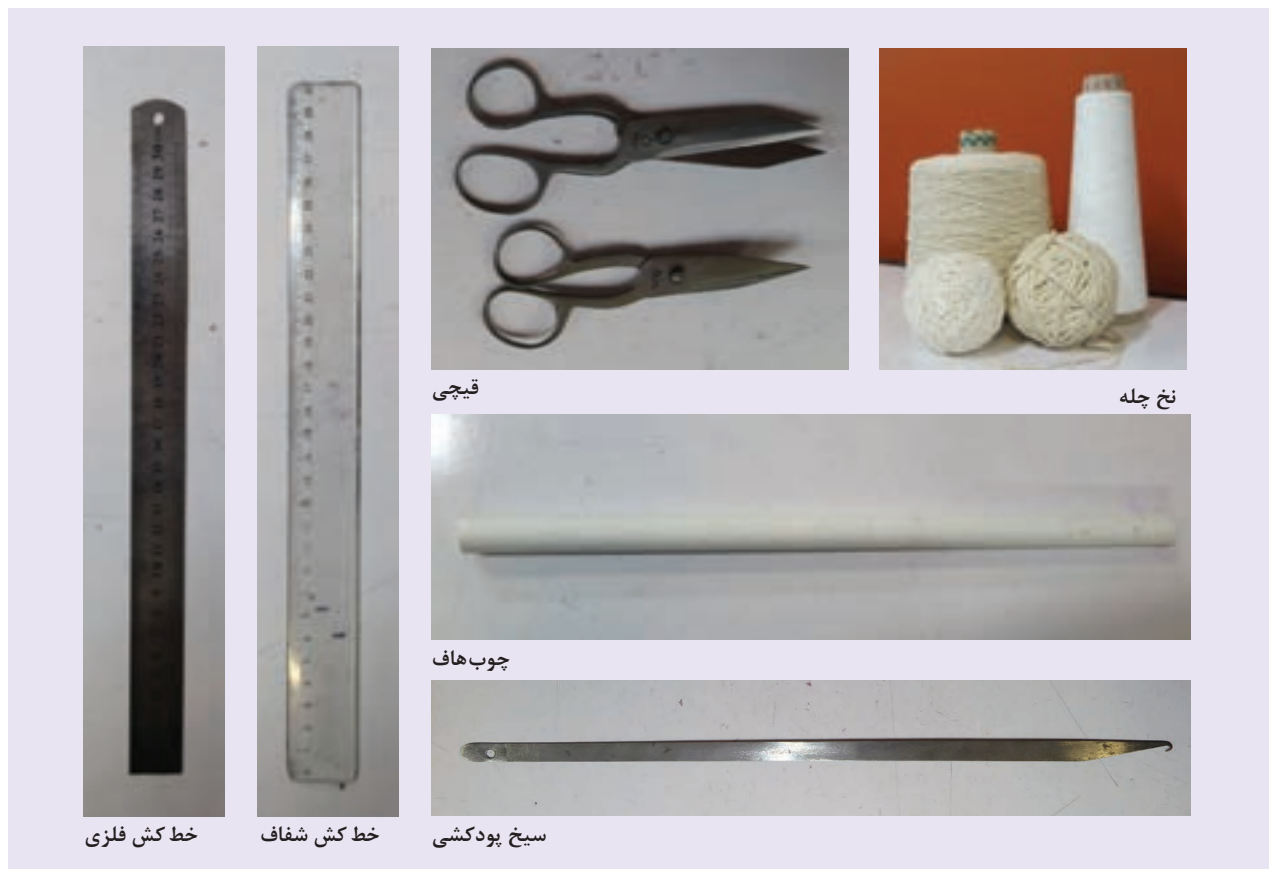
تصویر بالا یک دار بافندگی را نشان می‌دهد که دو قطعه نخ به‌صورت موازی بر راست‌روهای آن بسته شده است. **تعریف زهوار:** دو قطعه نخ از پود کلفت، به قسمت بالا و پایین دار به صورت عرضی و موازی با سر دار و زیر دار به تیرهای عمودی دار (راست روها) می‌بندند. به این نخ‌ها زهوار و در اصطلاح گلیم بافی یا قالی بافی به این عمل زهوار بندی می‌گویند.

بستن نخ زهوار بر دار: پس از مرحله سیه بندی، زهواربندی روی دار انجام می‌شود. در این مرحله برای بستن نخ زهوار پایینی سعی می‌شود تا در دارهای کوچک فاصله‌ای در حدود

مرحله سوم: چله کشی

ابزار و مواد مورد نیاز در این مرحله شامل: نخ چله، چوب هاف، تسمه یا مهار، خط‌کش، مداد، سیخ پودکشی و قیچی است (تصویر ۲۵-۱).

به کشیدن نخ‌های چله بر سر دار و زیردار، متناسب با ابعاد نقشه و رج‌شمار آن، که از سمت راست دار شروع و در سمت چپ دار تمام می‌شود، اصطلاحاً «چله کشی»، و فردی که این کار را انجام می‌دهد «چله کش» می‌گویند.

▲ تصویر ۲۵-۱ مواد و ابزار چله کشی

برای افراد چپ دست بهتر است چله کشی از سمت چپ شروع و در سمت راست خاتمه یابد. با در نظر گرفتن اینکه در سمت چپ اولین چله روی نخ زهوار پایینی و از زیر نخ زهوار بالایی و آخرین چله از زیر نخ زهوار پایینی و از روی نخ زهوار بالایی رد می شود.

توجه

در مورد انواع روش های چله کشی و نحوه اجرای آنها بر روی دار، از اینترنت جست و جو کنید و نتیجه موضوع را در کلاس ارائه دهید. (به صورت یک گزارش)
در مورد تفاوت بین روش های چله کشی و معایب و محاسن هر کدام، از اینترنت جست و جو کنید و نتیجه را در جدولی به صورت مقایسه ای تدوین و در کلاس به هنرآموز ارائه نمایید.

جست و جو

پیش از شروع چله‌کشی باید به نکات زیر توجه داشت:

۱- نخ چله متناسب با رج‌شمار نقشه (ریزی یا درشتی نقشه) تهیه می‌شود. اگر نقشه و بافت درشت باشد از نخ چله ضخیم‌تر و برای نقشه و بافت ریز از نخ چله ظریف‌تر استفاده می‌شود.

۲- کلاف یا دوک نخ چله را (به شیوه‌ای که در کتاب راهنمای معلم شرح داده شده) باید باز کرده و نخ را به صورت گلوله‌ای به اندازه حجم دست (در دارهای آموزشی) درآورد، تا هنگام چله‌کشی بتوان نخ چله را به راحتی از زیر دار و سر دار رد کرد و چله‌کشی را به آسانی انجام داد. (تصویر ۲۶-۱).

مرحله اول

مرحله سوم

مرحله دوم

بحث گروهی

اگر هنگام چله کشی گلوله نخ چله تمام شود و چله کشی نیمه تمام باشد چه باید کرد؟ در گروه با یکدیگر بحث کنید و پاسخ را در کلاس مطرح نمایید.

۳- کشش نخ‌های چله باید در تمامی قسمت‌های عرض دار به صورت یکسان و یکنواخت باشد.

فکر کنید

فکر کنید و پاسختان را در جای خالی بنویسید
برای آنکه هنگام چله کشی، کشش چله‌ها در تمام عرض دار یکسان باشد چه باید کرد؟

- ۴- برای سرعت بخشیدن و یکنواخت انجام دادن چله کشی، بهتر است این کار به صورت دو نفره انجام شود. تقسیم بندی کار چله کشی دو نفره به این صورت است که کشیدن و تنظیم چله‌ها باید توسط فردی که در جلوی دار است انجام شود و نفر دوم که در پشت دار است فقط با عبور نخ چله و تنظیم فاصله چله‌ها بر روی سردار با چله کش اصلی همکاری می‌کند.
- ۵- عرض مورد نظر برای گلیم بافی و همچنین تعداد تارها
- یا چله‌های شیرازه بافی باید از قبل مشخص گردد. (در مرحله سیه بندی تعداد نخ‌های چله با توجه به عرض کار محاسبه و تعیین می‌شود).
- ۶- برای شیرازه بافی، حداقل یک جفت و حداکثر دو جفت چله، قبل از شروع نقطه چله کشی و به همین تعداد، در آخر چله کشی بعد از نقطه اتمام چله کشی تعیین و مشخص گردد.

توجه

قبل از نقطه شروع چله کشی از سمت راست دار، چله‌های اضافی برای شیرازه بافی در نظر گرفته می‌شود (نقطه شروع چله کشی همان نقطه‌ای است که در مرحله سیه بندی با ماژیک بر روی سطح زیر دار و سر دار مشخص شده بود). برای شیرازه، سمت چپ گلیم نیز بعد از نقطه پایانی چله کشی به همان تعداد چله‌های سمت راست در نظر گرفته می‌شود.

۷- فاصله بین تارها به صورت یکسان و به یک اندازه رعایت شود. در هر یک سانتی متر برای گلیم با رج‌شمار متوسط معمولاً بین ۵ تا ۶ چله کشیده می‌شود.

بحث گروهی

با دوستان خود درباره اینکه چه عواملی در ایجاد فاصله بین چله‌ها مؤثر است و فاصله تقریبی بین چله‌ها در چله کشی باید چقدر باشد، بحث و گفت‌وگو کرده و نتیجه را یادداشت کنید.

شروع چله کشی

چند دور زیر دار می چرخانند. پس از پایان چله کشی برای ثابت نگه داشتن چله‌ها نیز چند دور پیچانده و آن را گره می‌زنند. البته باید دقت نمود که این گره بعد از آخرین نقطه سیه بندی باشد و تعداد چله‌های در نظر گرفته شده برای شیرازه سمت چپ، به زیر دار زده شود تا چله‌ها به صورت ثابت و بر روی دار قرار گیرند.

با آغاز شدن چله کشی بر روی دار باید ابتدای نخ چله را به زیر دار ثابت و محکم کرد تا بتوان چله کشی را انجام داد. برای این کار از روش‌های مختلفی برای گره زدن استفاده می‌شود که متداول‌ترین آنها گره معمولی است.

سر نخ گلوله چله آماده شده را باید باز کرد و با شمارش تعداد چله‌های در نظر گرفته شده برای شیرازه قبل از نقطه شروع سیه‌بندی، بر روی سمت راست زیر دار گره معمولی زد. سپس

مرحله اول

مرحله دوم

مراحل گره زدن ابتدای چله تصویر ۱-۲۷ ▲

در منطقه‌ای که سکونت دارید، برای اتصال چله به زیر دار چند نوع وجود دارد؟ باهم گروهی خود ضمن جست‌وجو آنها را شناسایی کنید و همراه با عکس به هنرآموز خود تحویل دهید. روش آن را به دیگر هم کلاسی‌های خود نیز آموزش دهید و تفاوت آنها را با دیگر گره‌ها به بحث بگذارید و نتیجه را یادداشت کنید.

کار گروهی

کشش چله‌ها از ابتدا تا انتهای چله کشی باید یکنواخت باشد تا از شل و سفتی آن جلوگیری شود.

توجه

اگر کشش چله‌ها در هنگام چله کشی یکسان نباشد، چه اشکالاتی در بافت گلیم به وجود می‌آید؟ در گروه بحث کنید و پاسخ را بیابید.

پرسش

می‌کند، کشش چله را تنظیم و سپس این بار گلوله را از روی نخ زهوار پایینی و از زیر نخ زهوار بالایی رد می‌کند و مجدداً به نفر دوم می‌دهد. یعنی برخلاف دفعه قبل عمل می‌کند و به همین ترتیب گلوله نخ به صورت یک در میان از زیر و روی نخ‌های زهوار رد می‌شود تا چله به تعداد مورد نیاز کشیده شود. در حین چله کشی با رسیدن به علائم سیه بندی تعداد چله‌ها باید شمارش شود تا پراکندگی چله کشی بر اساس رج‌شمار مورد نظر درست باشد و به روی آخرین چله، مطابق بر هر واحد سیه بندی، علامت زده می‌شود تا واحدهای سیه بندی نسبت به هم مشخص شوند و شمارش چله‌های بعدی به سهولت انجام گیرد (تصویر ۲۸-۱).

برای اجرای چله کشی، بهتر است دو نفر با یکدیگر همکاری داشته باشند در دارهای بزرگ یک نفر نزدیک زیر دار می‌نشینند. فرایند چله کشی خوب وابسته به این فرد است و دیگری مسلط بر دار می‌ایستد (اما در دارهای کوچک یک نفر روبه روی دار و دیگری پشت دار می‌ایستد). نفرنشسته گلوله نخ تار را از زیر نخ زهوار پایینی و از روی نخ زهوار بالارد می‌کند و به نفر دوم می‌دهد. نفر دوم از محل اولین علامت سیه بندی، با رعایت فاصله لازم برای تارهای شیرازه، گلوله چله را از روی سردار عبور می‌دهد و به صورت مستقیم به پایین هدایت می‌کند تا نفر نشسته آن را بگیرد. نفر نشسته، گلوله نخ چله را از پشت زیر دار عبور می‌دهد و به روی زیر دار هدایت

حداقل فاصله راست و چپ بین چله‌ها و راست‌روها چند سانتی متر باید باشد؟

پرسش

مرحله اول

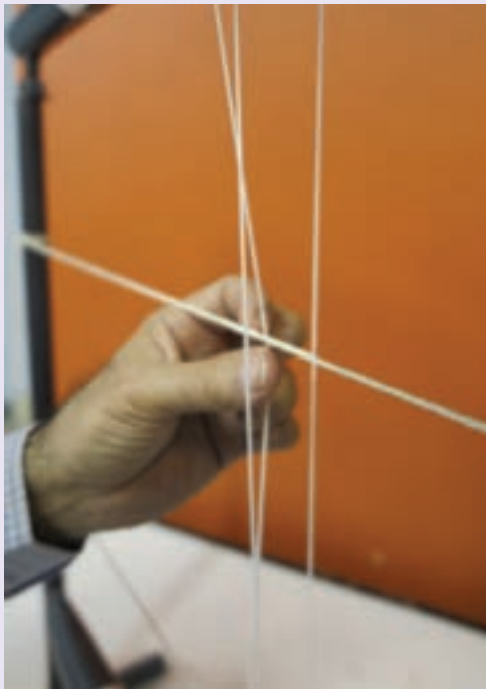
مرحله سوم

مرحله دوم

مرحله چهارم

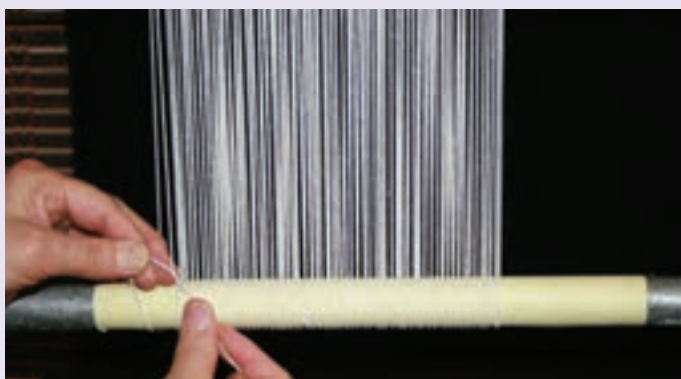
مرحله ششم

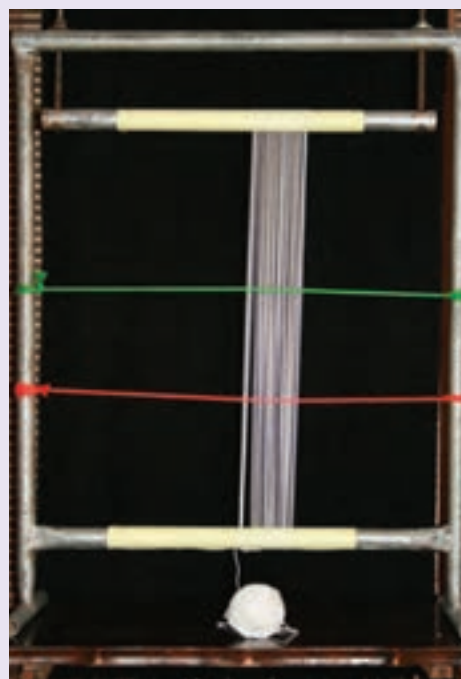
مرحله پنجم

تنظیم کشش چله: نکته مهم و اساسی در چله کشی، تنظیم کشش چله هاست. برای این کار فرد نشسته پس از هر بار دریافت گلوله نخ چله، آن را متناسب با کشش چله قبلی کنترل می کند و با دست مخالف آن را بر روی زیر دار محکم نگه می دارد و مانع از شل شدن آن می شود. سپس با دست

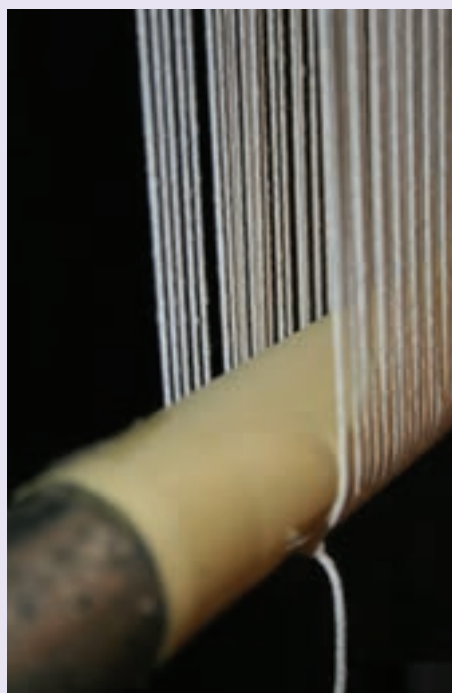
دیگر گلوله نخ را با عبور از رو و یا زیر نخ زهوار به فرد ایستاده می دهد. این کار تا کشیدن آخرین چله ادامه می یابد. در پایان کار سر آزاد نخ چله را چند دور به دور زیر دار می چرخانند و مانند ابتدای کار، گره می زنند (تصویر ۲۹-۱).

مرحله دوم

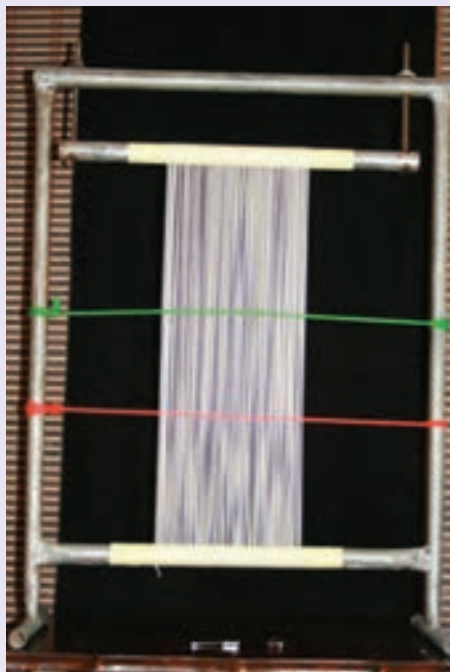
مرحله اول

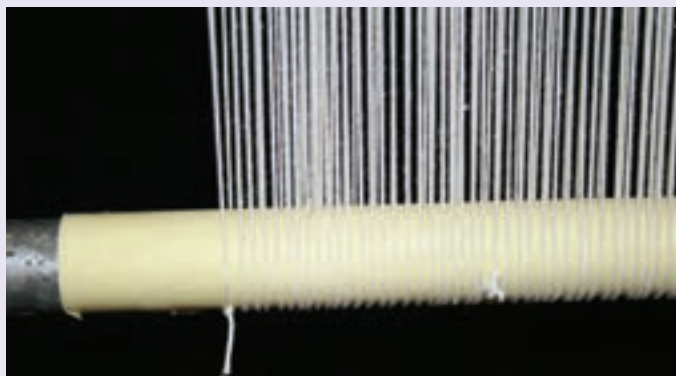
مرحله چهارم

مرحله سوم

مرحله ششم

مرحله پنجم

ادامه مراحل پایانی چله کشی (گره انتهای کار) تصویر ۲۹-۱ ▲

- در چله کشی، اولین تار یا چله از زیر نخ زهوار پایین شروع می شود. آخرین تار یا چله نیز روی نخ زهوار پایینی تمام می شود.

- کنترل شمارش چله ها: برای شمارش چله، سیخ پودکشی یا خط کش فلزی از جای نخ زهوار پایینی رد می شود تا شمارش چله ها به آسانی انجام گیرد.

- پس از اتمام چله کشی، برای تسریع در شمارش تارها در نقشه خوانی، می توان به صورت دسته های ده تایی، پنجاه و صد تایی بر روی چله ها با ماژیک های رنگی علامت گذاری کرد.

برای ایجاد بافت یکدست و یکنواخت در طول چله کشی، می توان براساس رج شمار عرضی در طول چله کشی نیز علامت گذاری نمود تا شاهد بافت یکنواخت نسبت به هم در عرض و طول بافته باشیم.

- نخ زهوار بالا تا پایان بافت باقی می ماند. اما نخ زهوار پایینی بعد از رد کردن تسمه یا خط کش بریده می شود.

البته بهتر است نخ زهوار پایینی پس از بافت زنجیره و یک ردیف پودگذاری، بریده شود تا اگر مشکلی در زنجیره بافی پیش آمد بتوان با کمک نخ زهوار اشکال را برطرف کرد.

توجه

بحث گروهی

- با هم کلاسی خود در مورد علت زیر و رو بودن چله اول و آخر نسبت به زهوار پایینی بحث و گفت و گو کرده و نتیجه را در کلاس بیان کنید.

- چنانچه در عملیات چله کشی به سیه بندی های سردار و زیر دار توجه نشود؛ در فرایند بافت چه مشکلاتی به وجود خواهد آمد؟

- اگر به ضخامت و قطر نخ چله در چله کشی نسبت به سیه بندی دقت نشود، چه مشکلاتی به وجود خواهد آمد؟

در مورد این مطالب با دوستان خود بحث کنید و مشکلات به وجود آمده را یادداشت نمایید.

کار گروهی

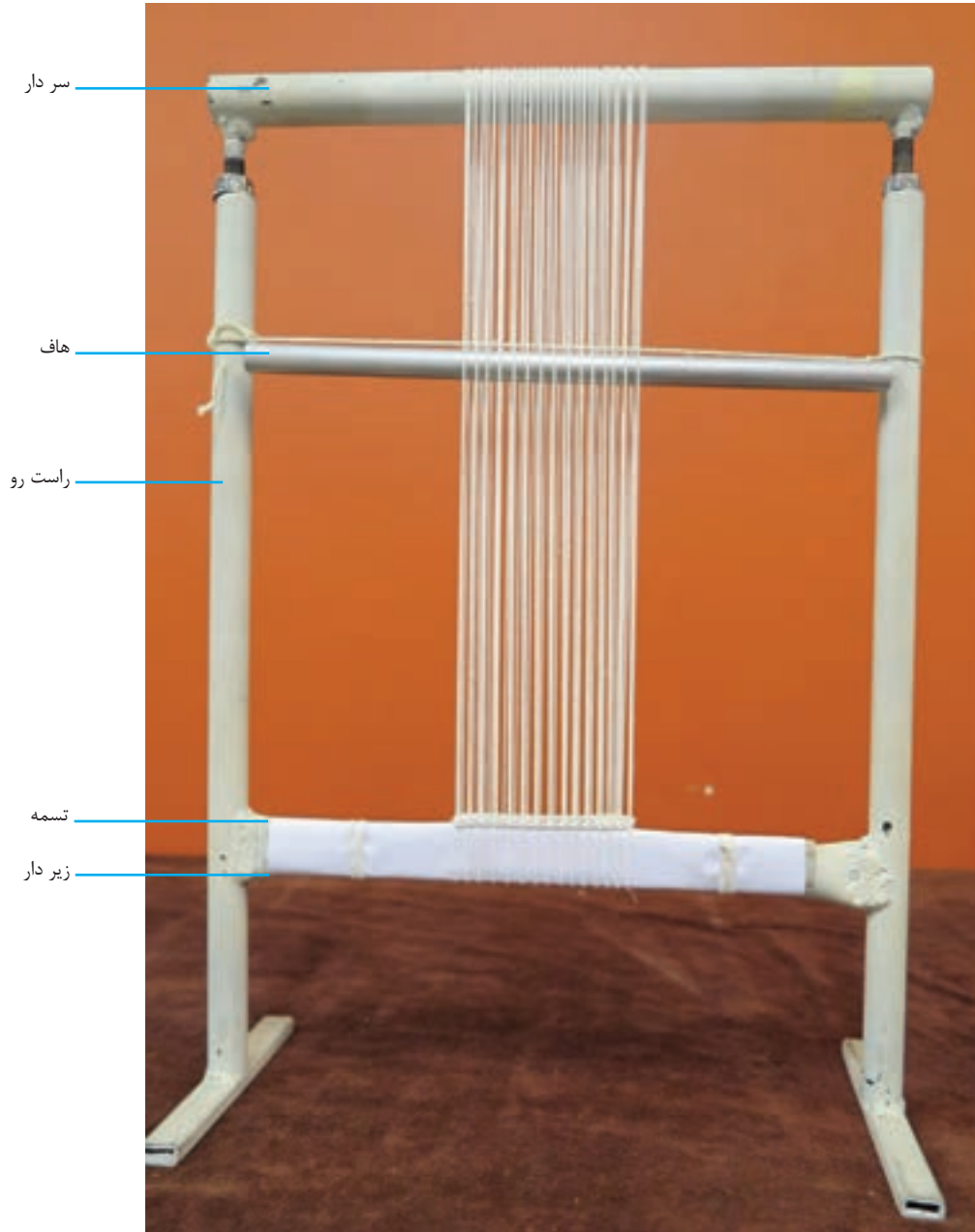

- پس از پایان مراحل چله کشی چه کنترل هایی لازم است؟ در هنگام کنترل کردن دار و چله کشی مورد نظر نکات را یادداشت کنید و در اختیار گروه قرار دهید.

- بر روی دار برای شروع و اتمام چله کشی از گره معمولی استفاده کنید و یکبار هم به جای گره معمولی از یک نوع دیگر گره استفاده نموده با دوستان خود مورد بررسی قرار دهید و در مورد معایب و محاسن این دو نوع گره بحث و گفت و گو کنید سپس نتیجه را یادداشت و در کلاس ارائه نمایید.

به تصویر صفحه بعد نگاه کنید و به ابزاری که در داخل چله کشی است خوب دقت کنید. این ابزار برای چه اهدافی در چله کشی مورد استفاده قرار گرفته است؟ نبود این ابزار در چله کشی، بافنده را با چه مشکلات احتمالی رو به رو خواهد کرد. به نظر شما این ابزار از چه جنس هایی انتخاب شود، بهتر است؟ جنس چه اهمیتی در کاربرد این ابزار دارد؟

پس از چله کشی چه کارهای دیگری برای آماده سازی دار و بافت نیاز است؟ چگونه می توان دم کار (لبه کار) صاف و یکدستی برای بافت به وجود آورد؟ برای اینکه نظم چله ها در طول بافت به هم نریزد چه باید کرد؟ چه راهی برای ایجاد فاصله مناسب بین چله های زیر و رو پیشنهاد می کنید؟ برای این کار از چه ابزاری می توان استفاده کرد؟

▲ تصویر ۳۰-۱ | دار چله کشی شده و اجزای آن

مرحله چهارم: بستن مهار و قرار دادن هاف

بافت (کمی بلندتر از عرض گلیم و کوچک‌تر از قاب داخلی دار) و ضخامت ۱-۲ میلی‌متر است. نکته: بهتر است مهار از جنس فلز انتخاب شود. با این شرط که لبه‌های آن کاملاً صاف، هموار و بدون بریدگی و تیزی باشد.

برای تکمیل چله‌کشی و پیش از شروع بافت، کارهای دیگری از جمله بستن مهار و قرار دادن هاف نیز انجام می‌شود. **الف) قرار دادن و بستن مهار (تسمه):** مهار وسیله‌ای کاملاً صاف و مسطح به عرض ۳ سانتی‌متر و طول متناسب با پهنای

چرا لبه‌های مهار باید کاملاً صاف و بدون بریدگی و تیزی باشد؟ در این مورد با دوستان خود مشورت و نتیجه را در کلاس مطرح کنید.

فکر کنید

و آن را به زیر دار از دو طرف با دو تکه نخ چله محکم می‌بندند. نکته: اگر فاصله ایجاد شده بین چله‌ها برای قرار دادن مهار کم باشد و مهار به راحتی بین چله‌ها قرار نگیرد با انگشتان اشاره و شصت دست، چله را گرفته و جلو می‌کشند تا با این عمل مهار به راحتی در میان چله‌های زیر و رو قرار گیرد.

ب) قرار دادن هاف: هاف چه کاربردی دارد؟ این وسیله در کجای دار بافت قرار می‌گیرد؟

به تصویر صفحه قبل نگاه کنید. میله یا چوبی که در بین چله‌ها و بالاترین قسمت آن قرار گرفته است، هاف نام دارد. از هاف به جای نخ زهوار بالایی استفاده می‌شود. در کتاب دانش فنی راجع به این چوب توضیحات لازم داده شده است. هاف جایگزین نخ زهوار بالایی می‌شود. برای قرار دادن این وسیله در جای خود می‌توان همانند قرار دادن مهار عمل کرد. هاف برای زیر و رو نگاه داشتن چله‌ها و همچنین امکان عبور آسان تر پود از میان چله‌ها به کار می‌رود. برای عبور راحت پود از میان چله‌ها، هاف را به پایین حرکت می‌دهند تا فاصله میان چله‌ها بیشتر شود و پود به راحتی از آنها عبور کند.

اهمیت و کاربرد مهار: مهار در اصل از حرکت پودها در هنگام دفتین زدن به سمت پایین جلوگیری می‌کند. همچنین استفاده از مهار یک سطح هموار و یکنواخت را برای شروع کار یا همان دم کار به وجود می‌آورد. علاوه بر آن باعث می‌شود دم کار چند سانتی‌متر با زیر دار فاصله پیدا کند. این فاصله همچنین باعث سهولت بافت در ابتدای بافته می‌شود. قرار دادن و بستن مهار در بین چله‌ها در چند گام به ترتیب انجام می‌شود:

در گام نخست، سیخ پود کشی را در راستای نخ زهوار پایینی از سمت راست (برای افراد راست دست) یا سمت چپ (برای افراد چپ دست) بین همه چله‌های زیر و رو می‌برند. (البته بستگی به عرض بافت نیز دارد. در بافته‌های کم عرض سیخ را یک مرتبه در میان چله‌ها و در بافته‌ها با عرض بیشتر در چند نوبت).

در گام دیگر سیخ پودکشی را در بین چله‌ها ۴۵ درجه می‌چرخانند تا بین چله‌ها فاصله بیشتری به وجود آورند و تسمه یا مهار را به راحتی میان آنها قرار دهند.

در گام آخر، مهار را در میان چله‌ها تا حد ممکن پایین آورده

پرسش

در روش دیگری، برای ایجاد فاصله بین چله‌ها می‌توان دست را در میان چله‌ها برد و با فشار کف دست به چله‌های رو یا پشت دست به چله‌های زیر، فاصله مناسبی برای قرار دادن مهار ایجاد نموده و مهار را عبور داد. این کار برای قرار دادن مهار بین چله‌ها تا آخر به صورت متناوب صورت می‌گیرد. سپس نخ زهوار را از یک طرف می‌برند و از میان چله‌ها از سمت دیگر خارج می‌کنند. به نظر شما اشکال این روش چیست؟

با هم گروهی‌های خود بحث کنید و پاسخ این پرسش را بیابید: به نظر شما اگر برای هاف چوب مناسب در اختیار نباشد از چه چیز دیگری می‌توان به جای آن استفاده کرد؟

شایستگی کوچی بندی

کاربرد کوچی: کوچی برای جلوگیری از کجی فرش و جداسازی و تفکیک چله‌های زیر و رو و تنظیم چله‌هاست. همچنین در هنگام پودکشی به بافنده کمک می‌کند. بافنده با فشردن دست روی چله‌های بالای چوب کوچی می‌تواند فاصله‌ای بین تارهای زیر و رو ایجاد نماید و بدین ترتیب به راحتی پودها را با دست یا سیخ پودکشی از میان چله‌ها عبور دهد.

آیا می‌دانید جزء میانی داری که در تصویر ابتدای فصل ۱ آمده است چه نام دارد؟ به نظر شما این ابزار چه کاربردهایی در بافت می‌تواند داشته باشد؟
کوچی میله‌ای استوانه‌ای شکل از جنس چوب یا فلز با قطر حدود ۴-۶ سانتی‌متر است که طول آن کمی بلندتر از عرض است و در میانه دار به صورت عرضی، پایین هاف (پایین نخ راهنمای بالا) و روی چله‌ها قرار می‌گیرد.

استاندارد عملکرد: قراردادن مهار وهاف و کوچی و اتصال چله‌ها به کوچی و زیرسازی

است و برای گره زدن نخ کوچی از آن استفاده می‌شود. (درارهای آموزشی می‌توان از لوله‌های پلاستیکی هم برای کوچی استفاده کرد. در این صورت نخ کوچی را می‌توان از مجرای میانی لوله گذراند).
۳- زیر سری‌ها را در بین کوچی و راست‌روها قرار می‌دهند. (زیر سری قطعه چوب مکعبی شکل به اندازه حدود ۱۰ در ۵ سانتی‌متری است که برای ایجاد فاصله بین چوب کوچی و چله‌ها از آن استفاده می‌کنند).
۴- کوچی را به موازات زیر دار و سر دار در پایین چوب هاف بر روی چله‌ها و به پایه‌های دار (راست روها) به وسیله نخ چله و به شکل ضربداری محکم می‌بندند.

چگونگی بستن کوچی بر روی دار: بستن کوچی بر دار در چند گام به ترتیب زیر انجام می‌شود: (تصاویر ۳۱-۱ تا ۳۵-۱)
۱- ابتدا دو میخ یک سانتی‌متری به سر کوچی زده می‌شود یا اینکه در دو سر کوچی شیار ایجاد می‌کنند.
۲- نخ از جنس چله را به صورت دولا با دست تابیده (یا پود کلفت) و محکم دور میخ‌های دو سر کوچی گره می‌زنند یا آن را در داخل شیارها قرار می‌دهند و محکم می‌کشند تا نخ کوچی در داخل شیار محکم گردد. سپس انتهای نخ کوچی را در داخل شیار طرف دیگر چوب کوچی قرار داده و بار دیگر نخ را محکم می‌کشند تا سفت شود. پس از قرارگیری نخ چله داخل شیار آن را، محکم گره زده ثابت می‌کنند. این نخ به نام **نخ کوچی** معروف

۱. در برخی از مناطق به جای واژه نخ کوچی، واژه نخ نیره به کار می‌برند.

مرحله دوم

مرحله اول

تصویر ۳۱-۱ ▲ بستن زیرسری به دار

مرحله دوم

مرحله اول

تصویر ۳۲-۱ ▲ بستن نخ کوچی روی کوچی و اتصال کوچی به دار

در دارهای بزرگ از چه وسیله‌ای برای پیچاندن نخ کوچی استفاده می‌شود؟

فکر کنید

۵- نخ دیگری به نام **نخ کوچی بندی** را که از چله قطر بیشتری دارد و کم تاب است، به دور یک استوانه باریک (مانند خودکار) می‌پیچند.

۶- نخ کوچی بند را به کوچی، از زیر نخ کوچی، از سمت چپ گره می‌زنند و برای استحکام بیشتر چند دور، دور کوچی می‌پیچند.
۷- نخ کوچی بند را از زیر کوچی و سمت راست چله زیر هاف عبور داده و از سمت چپ آن به طرف جلو خارج می‌کنند و آن را از روی چوب کوچی می‌کشند تا چله عقبی به کوچی بچسبند.

۸- میله یا چوبی صاف و به قطر تقریبی برابر با زیر سری و به طول حدود ۱۵ سانتی‌متر روی کوچی و زیر نخ کوچی قرار می‌دهند.
۹- نخ کوچی بند را که در گام هفتم به کوچی چسبانده بودند اکنون از روی نخ کوچی عبور می‌دهند و به آن گره می‌زنند.

مرحله دوم

مرحله اول

مرحله چهارم

مرحله سوم

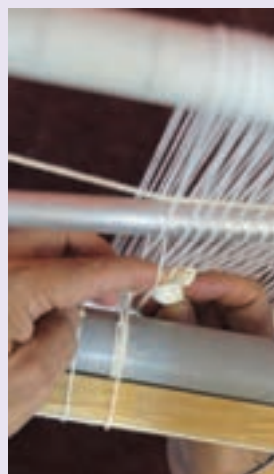
مراحل چگونگی حرکت نخ کوچی بندی بین چله ها و نخ کوچی تصویر ۱-۳۳ ▲

مرحله سوم

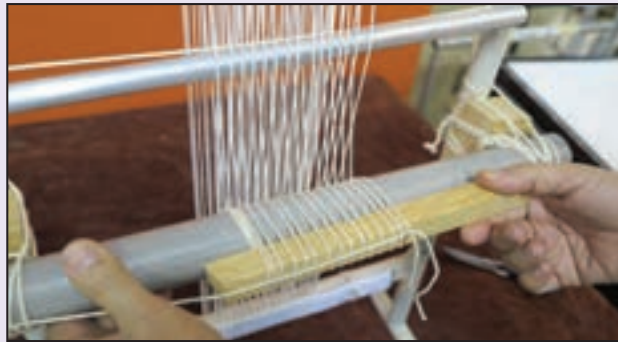
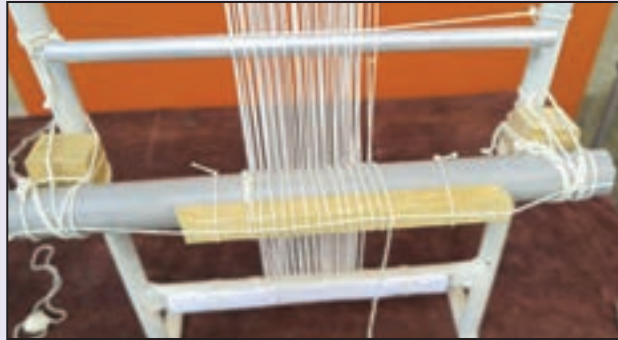
مرحله دوم

مرحله اول

۱۰- این کار به ترتیب بر روی چله های زیرهاف تا انتها ادامه می یابد و به تناوب، میله صیقلی با آن به سمت راست حرکت می کند.

مراحل عبور نخ کوچی بندی از روی کوچی و بین چله ها تصویر ۱-۳۴ ▲

مراحل تکمیل کوجی بندی و خارج ساختن چوب صیقلی تصویر ۳۵-۱ ▲

در هنگام بستن نخ کوجی بند به نخ کوجی لازم است در ایجاد فاصله یکنواخت بین چله‌ها از یکدیگر و همچنین فاصله اضافی با کوجی دقت به عمل آید.

برای مشاهده کوجی بندی، از کارگاه‌های بزرگ بافت موجود در منطقه بازدید کنید. سپس فرایند چله کشی و کوجی بندی را از نزدیک مشاهده، و از عکاسی و فیلم‌برداری خود در پایان گزارش تهیه نمایید.

توجه

جست و جو

ارزشیابی شایستگی چله کشی:

<p>شرح کار: انجام دادن مراحل تنظیم و کنترل دار ، سیه بندی بر اساس نقشه ، زهوار بندی و چله کشی به عرض ۹۰ سانتیمتر (۲۷۰ چله) روی دار و تنظیم و کنترل کشش یکنواخت چله‌ها</p>																											
<p>استاندارد عملکرد: چله کشی بر روی دار یا دستگاه بافت فرش و تنظیم کشش آن شاخص‌ها: تنظیم دار و سیه بندی آن - زهواربندی - چله کشی روی دار و تنظیم کشش چله‌ها</p>																											
<p>شرایط اجرای کار و ابزار و تجهیزات: شرایط: زمان: ۱۳۵ دقیقه مکان: کارگاه قالی بافی مجهز به دار قالی با ابعاد ۱۵۰ در ۱۰۰ سانتی‌متر ابزار و تجهیزات: دار قالی به ابعاد ۱۵۰ در ۱۰۰ سانتی‌متر، قیچی، نخ چله، نخ زهوار بندی، متر، ماژیک مداد</p>																											
<table border="1"> <thead> <tr> <th>ردیف</th> <th>مرحله کار</th> <th>حداقل نمره قبولی از ۳</th> <th>نمره هنرجو</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>۱</td> <td>(تنظیم دار و سیه بندی (براساس منطقه</td> <td>۲</td> <td></td> </tr> <tr> <td>۲</td> <td>زهوار بندی</td> <td>۱</td> <td></td> </tr> <tr> <td>۳</td> <td>چله کشی و تنظیم کشش چله‌ها</td> <td>۲</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - نقش در تیم - مسئولیت پذیری</td> <td>۲</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>میانگین نمرات</td> <td></td> <td>*</td> </tr> </tbody> </table>				ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو	۱	(تنظیم دار و سیه بندی (براساس منطقه	۲		۲	زهوار بندی	۱		۳	چله کشی و تنظیم کشش چله‌ها	۲			شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - نقش در تیم - مسئولیت پذیری	۲			میانگین نمرات		*
ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو																								
۱	(تنظیم دار و سیه بندی (براساس منطقه	۲																									
۲	زهوار بندی	۱																									
۳	چله کشی و تنظیم کشش چله‌ها	۲																									
	شایستگی‌های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - نقش در تیم - مسئولیت پذیری	۲																									
	میانگین نمرات		*																								
<p>* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، «۲» است.</p>																											

ارزشیابی شایستگی کوجی بندی:

شرح کار:

اجرای مراحل قرار دادن مهار وهاف ، بستن زیرسری روی راست روها، بستن نخ کوجی بر روی کوجی، اتصال کوجی روی زیر سری ها، تهیه کلاف تخت از نخ کوجی بند ، اتصال نخ کوجی بند به کوجی، قرار دادن قطعه کمکی کوجی، کوجی بندی تارهای زیرهاف، گره زدن پایان نخ کوجی

استاندارد عملکرد:

قرار دادن مهار وهاف و کوجی و اتصال چله ها به کوجی و زیرسازی

شاخص ها:

قرار دادن مهار وهاف بین چله ها، بستن کوجی و زیرسازی در ۹۰ دقیقه

شرایط انجام دادن کار و ابزار و تجهیزات:

شرایط: زمان: ۹۰ دقیقه مکان: کارگاه بافت فرش مجهز به دارهای قالی بافی با ابعاد حداقل ۱۵۰ * ۱۰۰ سانتی متر

ابزار و تجهیزات:

دفتین، چاقو یا قلاب بافت، سیخ پود کشی

دار قالی بافی گردان با ابعاد ۱۵۰×۱۰۰ سانتی متر، زیر سری، کوجی، قیچی، نخ چله، نخ کوجی بندی، نخ پود، خامه و نخ زنجیره

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	قرار دادن مهار و چوبهاف بین چله ها	۱	
۲	بستن نخ اتصال به کوجی و بستن کوجی به دار	۲	
۳	اتصال نخ های چله روی کوجی	۲	
۴	زیرسازی	۲	
	شایستگی های غیر فنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش:	۲	
	- مسئولیت پذیری - درست کاری و کسب روزی حلال		
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، «۲» است.

فصل ۲

بافت گلیم ساده

واحد یادگیری ۲

شایستگی بافت گلیم ساده

مقدمه

و گلیم دورو تقسیم می‌کنند. در گلیم یک رو طرح و نقش‌ها تنها از یک‌رو وضوح دارد و گلیم از یک طرف مورد استفاده قرار می‌گیرد. نقوش گلیم‌های دو رو از هر دو طرف وضوح داشته و هر دو طرف گلیم قابل استفاده است.

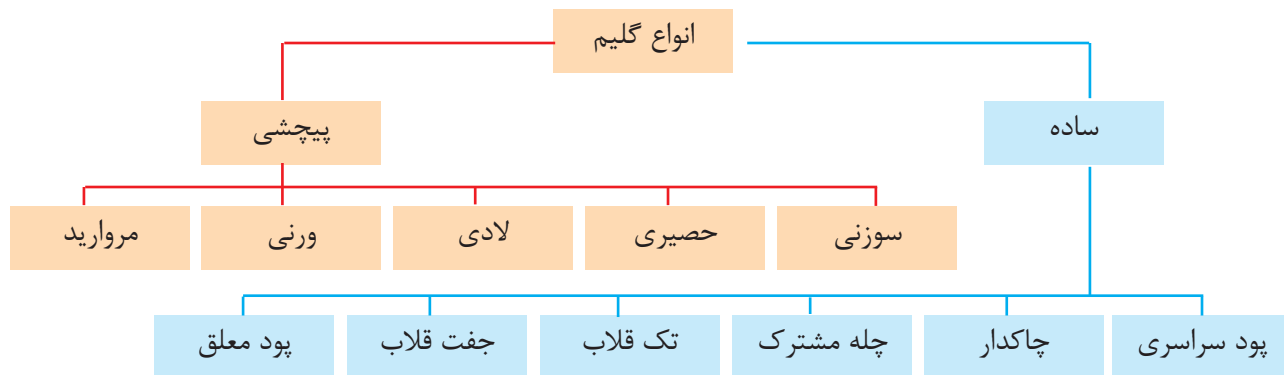
در تقسیم بندی دیگر، گلیم‌ها بر اساس شیوه بافت و شیوه پودگذاری به دو دسته تقسیم بندی می‌شوند:

– دسته اول: پودگذاری به صورت ساده – دسته دوم: پودگذاری به صورت پیچشی

هر گروه دارای زیر مجموعه‌هایی است که در نمودار نشان داده شده است.

گلیم چگونه بافته می‌شود؟ آیا بافت گلیم روش‌های مختلفی دارد؟ به نظر شما تفاوت گلیم‌ها در چیست؟ گلیم‌ها را بر چه اساسی می‌توان دسته بندی کرد؟

گلیم دست‌بافته‌ای است که با گذراندن رشته‌های پود از زیر و روی رشته‌ای تار، با استفاده از دست، ابزار و وسایل گلیم بافی، بافته می‌شود. تقریباً در همه مناطق ایران با بهره‌گیری از انواع روش‌ها بافته‌های متنوعی از گلیم عرضه می‌شود. گلیم‌ها از چند نظر قابل تقسیم‌بندی است. در یک تقسیم‌بندی گلیم‌ها را بر اساس شکل ظاهری و رخ آنها به دو دسته گلیم یک‌رو

بافت هریک از انواع گلیم دارای مراحل است:

مرحله اول: چله کشی

مرحله اول مجموعاً شامل سیه‌بندی، چله کشی و تنظیم کشش چله‌ها و قرار دادن اجزای دار از جمله مهار و هاف و کوچی‌بندی است. این مرحله را در فصل اول کتاب آموخته‌اید.

استاندارد عملکرد: پودگذاری به روش‌های متعدد (سراسری، چاکدار، چله مشترک، تک قلاب، جفت قلاب و پود معلق و...) ایجاد نقش در گلیم، بر اساس نقشه و جداسازی گلیم بافته شده از دار بافندگی

مرحله دوم: سربندی

گلیم یا فرش می‌شود. سربندی ضمن ایجاد زیبایی ظاهری، موجب افزایش استحکام دو سر بافته می‌گردد تا هنگام استفاده از گلیم یا فرش ابتدا و انتهای آنها از هم گسیخته و پاره نشود. نکته: طول (ارتفاع) سربندی متناسب با طول گلیم (بین ۲ تا ۱۰ سانتی‌متر) در نظر گرفته می‌شود.

اجزای سربندی: سر بندی به‌طور معمول دارای دو یا سه جزء است: «زنجیره، گلیمک (کرباس) و ملیله» لازم به توضیح است که در مواردی می‌توان سربندی را تنها با زنجیره و

بافته ابتدا و انتهای گلیم یا قالی را «سربندی» می‌گویند. در همه انواع گلیم، پس از چله کشی و قبل از بافت بدنه اصلی گلیم، سربندی را می‌بافند. سربندی انواع مختلفی دارد که در این کتاب برای هر یک از انواع گلیم، یک نوع سربندی انتخاب و آموزش داده می‌شود.

کاربرد سربندی: برای ثابت نگه داشتن چله‌ها و ایجاد نظم در ابتدا و انتهای گلیم یا قالی آن را سربندی می‌کنند. همچنین باعث جفت شدن تارهای زیر و رو و صاف شدن دم یا لبه بافت

جزء آن یعنی زنجیره و گلیمک آموزش داده می شود (به تصویر صفحه ۹ کتاب مراجعه شود).

گلیمک انجام داد و از جزء سوم که جنبه تزئینی دارد صرف نظر کرد. نام گذاری انواع سربندی بر اساس نوع ساده بافی یا مليله صورت می گیرد. در اینجا سربندی کرباسی با توجه به دو

نخ چله و پودهای رنگی برای سربندی تصویر ۱-۲ ▲

الف) زنجیره

دیگر را به صورت عمودی به دور آن ببیچانند. (در این صورت سر دولای متصل به هم بیرون می ماند.) زنجیره بافی را می توان به دو شیوه «دستی» و «با قلاب» انجام داد. طول پود دولای لازم برای یک ردیف زنجیره در هر دو شیوه برابر است. باید توجه داشت بافنده (چپ یا راست دست) زنجیره بافی را می تواند از هر دو سمت چپ یا راست انجام دهد. البته جهت زنجیره بسته به اینکه از راست آغاز شود یا از چپ متفاوت است. بافت زنجیره (توسط بافنده راست دست) به ترتیب زیر در چند گام انجام می شود:

۱- سر دولای پود کلاف را از زیر دو چله سمت راست به سمت بیرون دار عبور می دهند و مابقی کلاف را از میان حلقه تا شده نخ خارج ساخته و به اندازه ای می کشند که پود به چله متصل گردد و به راحتی جابه جا نشود.

پس از پایان چله کشی، قرار دادن هاف، و مهار و کوچی بندی، زنجیره بافی می کنند. زنجیره بافی برای استحکام بخشیدن به ابتدا و انتهای گلیم و همچنین منظم کردن چله ها و جفت نمودن تارهای زیر و رو در ابتدای قالی و گلیم است. زنجیره بافی به دو روش انجام می گیرد: زنجیره بافی متداخل (گندمی) - زنجیره بافی قایقی (جناق)

زنجیره بافی متداخل (گندمی): قبل از زنجیره بافی لازم است بافنده پود مناسب برای زنجیره را آماده کند. پود مناسب زنجیره را که «دولا» است با دولا کردن یک رشته نخ از جنس و ضخامت همان نخ های چله فراهم می سازند و به کلاف کوچکی تبدیل می کنند. برای هر ردیف زنجیره لازم است طول پود «دولا» حدود ۵ برابر عرض چله ها (عرض گلیم) در نظر گرفته شود. برای ساختن کلاف تخت لازم است یک سوم از طول پود حاصل را از سر آزاد آن بین دو انگشت شست و کوچک به صورت «ضربدر» پیچیده و پس از بیرون آوردن از انگشتان، دو سوم

ایجاد حلقه برای زنجیره بافی تصویر ۲-۲ ▲

۲- برای ادامه کار، کلاف خارج شده را از روی دو چله بعدی به پشت آن می‌برند و دوباره کلاف را از میان دو لای آن بیرون می‌آورند و می‌کشند و تا آخرین چله این کار را تکرار می‌کنند. کشش پود باید به اندازه‌ای باشد که فاصله چله‌ها ثابت بماند و حالت عمودی آنها را به هم نریزد. (کشش یکدست و به اندازه مانع کیس خوردگی و جابه جایی چله‌ها در ادامه بافت می‌شود).

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مرحله نهم

ادامهٔ مراحل زنجیره بافی گندمی تصویر ۲-۳ ▲

۳- پس از انجام دادن زنجیره بر آخرین دوچله سمت چپ، بقیه پود دولا را در راستای تسمه (عرض گلیم) از بین ۶ یا ۸ چله به داخل کار عبور می‌دهند.

۴- سر اضافهٔ نخ، پس از هشتمین چله به سمت بافنده از متن کار خارج می‌شود و اضافهٔ نخ پس از کامل شدن بافت سربندی و کوبیدن آن قیچی می‌شود.

در زنجیره بافی همواره لازم است با یک دست، دولای نخ را از یکدیگر باز نمایند و جای نخ بالا و پایین را تا انتهای کار عوض نکنند. (در غیراین صورت بر اثر پیچ خوردگی در بافت، زنجیره شکل نامناسب پیدا می‌کند و هماهنگی آن را از بین می‌برد. همچنین فاصلهٔ میان چله‌ها بیشتر یا کمتر می‌شود و بافت را نامرتب می‌کند.)

توجه

توجه

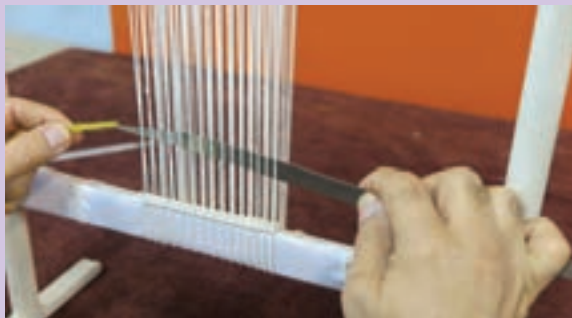
روش های اشتباه در دست گرفتن قیچی و حرکت آن

روش صحیح در دست گرفتن قیچی و حرکت آن

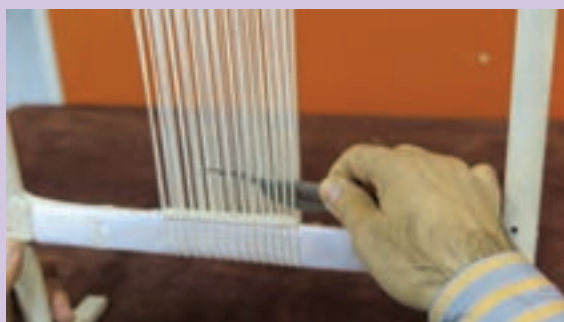

روش اشتباه در دست گرفتن سیخ بودکشی و حرکت آن

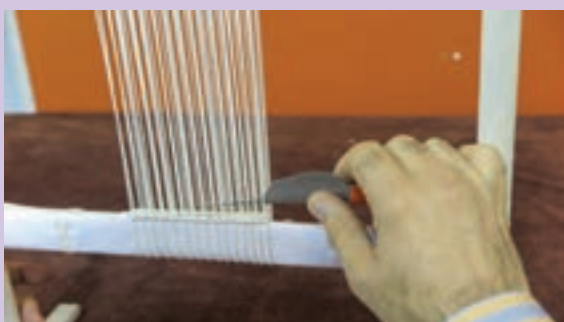
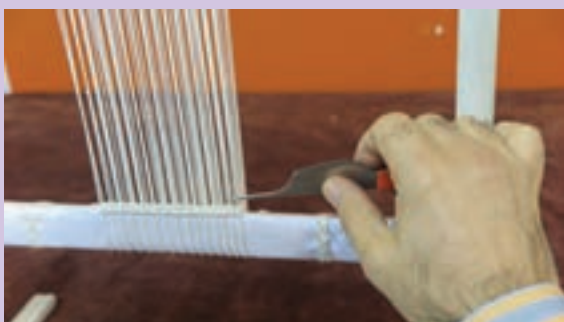

روش های صحیح در دست گرفتن سیخ بودکشی و حرکت آن

احتیاط کنید

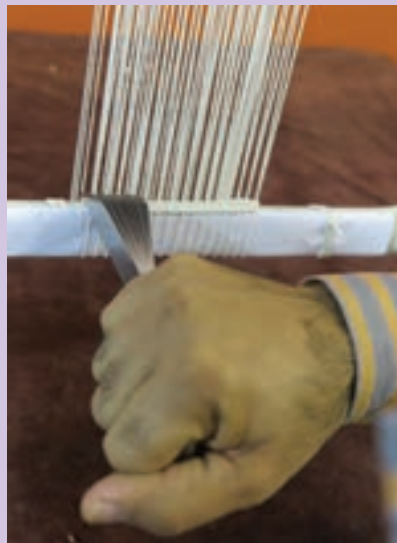
روش های اشتباه در دست گرفتن چاقوی بافت و حرکت آن

روش های صحیح در دست گرفتن چاقوی بافت و حرکت آن

زاویه اشتباه نوک دفتین با چله‌ها

زاویه و حرکت درست نوک دفتین نسبت به چله‌ها

حالت اشتباه دست و زاویه غلط دفتین

حالت و روش صحیح دفتین زدن

سپس آن را از دور جفت چله بعدی عبور می‌دهند و تا آخر ادامه می‌دهند. بعد از اتمام یک ردیف، می‌توان کار را تمام شده فرض کرد و انتهای نخ زنجیره را به راست‌روها متصل کرد. یا اینکه در جهت معکوس، در ردیف دیگری این عمل را تکرار نمود البته قبل از اجرای ردیف دوم (رج دوم) باید یک بار پود سراسری به صورت زیر و رو گذرانده شود و بعد از آن ردیف دوم را اجرا کرد و در نهایت سر نخ را به راست‌روها بست (تصویر ۴-۲).

اهمیت و کاربرد زنجیره بافی:

الف - فواصل تارها را برای شروع بافت گلیم حفظ و منظم می‌کند.
ب - پس از پایان بافت و جدا سازی گلیم از دار از ریزش بافت به سمت پایین جلوگیری می‌کند.

ج - زیبایی و جلوه مناسبی به سربندی می‌دهد.

زنجیره بافی قایقی (جناغی): برای زنجیره قایقی، نخ مخصوص زنجیره را برمی‌دارند و بر جفت اول چله‌ها گره می‌زنند یا از لابه لای چند تار اولیه عبور می‌دهند و به سمت خارج می‌برند.

مرحله اول

مرحله دوم

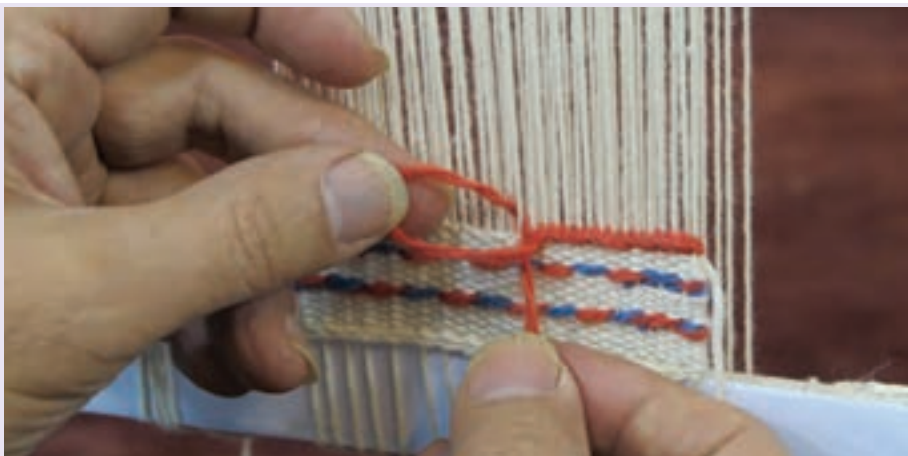
مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله هشتم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مرحله نهم

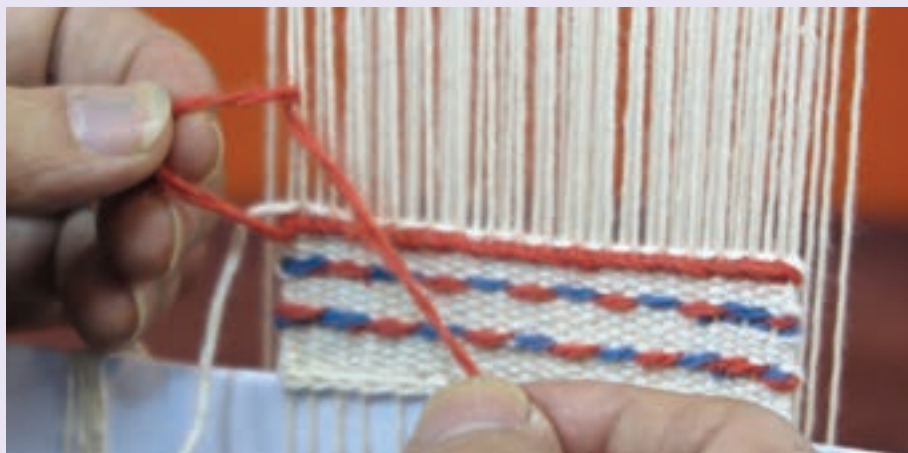
مرحله دهم

مرحله یازدهم

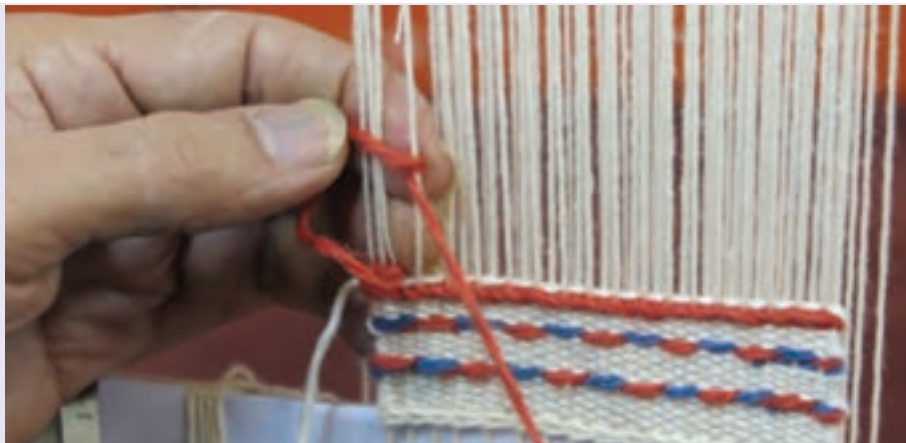
مرحله دوازدهم

مرحله سیزدهم

مرحله چهاردهم

مرحله پانزدهم

مرحله شانزدهم

مرحله هفدهم

مرحله هجدهم

ادامهٔ مراحل زنجیره بافی قایقی (جناغی) تصویر ۴-۲ ▲

باید قبل از عملیات زنجیره بافی به روش قایقی، طول نخ زنجیره بر مبنای تعداد چله‌ها، مناسب انتخاب شود.

توجه

ب) ساده بافی یا گلیمک

نکته: مقدار نخ مورد استفاده برای پود به ازای هر رج، از نظر طول ۱/۵ برابر پهنای (عرض) بافت در نظر گرفته می‌شود. برای مثال: مقدار پود مورد نیاز برای بافت گلیمی به پهنای ۱ متر و به تعداد ۱۰ رج، در حدود ۱۵ متر خواهد بود.

۲- هاف را تا نزدیکی چوب کوچی پایین می‌آورند تا در زیر کوچی فاصله‌ای بین تارهای زیر و رو ایجاد شود.

۳- با کمک یک دست و یا سیخ پود کشی، کلاف پود را از بین چله‌ها که زیر و رو شده عبور می‌دهند. بعد از عبور پود در یک رج به صورت کامل، چوب هاف دوباره بطرف بالا هدایت می‌شود.

۴- با دست مخالف پود را از همان قسمت (زیر و رو شده) به شکل اریب لا به لای چله‌ها حرکت می‌دهند و پایین می‌برند.

۵- سر آزاد پود را از حدود دو سانتی‌متر مانده به لبه کار، از سمت راست (برای بافنده راست دست) وارد چله‌ها می‌کنند و از لابه‌لای چله‌ها و هم راستا با تسمه، عبور می‌دهند و اضافه آن را از بین چله‌ها بیرون می‌آورند (تصویر ۵-۲).

پس از بافت زنجیره، ساده بافی می‌کنند. در اینجا شیوهٔ موسوم به «کرباسی» آموزش داده می‌شود.

بافت کرباسی: نوعی بافت ساده است که بر روی دارهای کوچی‌دار بافته می‌شود. در این نوع بافته از همان نخ چله، به منظور پود استفاده می‌شود. به دلیل ضخامت یکسان نخ پود و تار به آن بافت متعادل نیز گفته می‌شود. در سطح این نوع بافت، تار و پود و به صورت یک در میان به شکل همسان دیده می‌شود. گاهی برای جلوه‌دار نمودن این نوع بافته از نخ پشمی و پود پنبه‌ای نیز استفاده می‌شود. این نوع گلیمک عموماً بعد از زنجیره بافی بر روی چله کشی با ارتفاعی در حدود ۵-۲ سانتی‌متر، بسته به اندازه بافت و به سلیقه بافنده ایجاد می‌شود.

بافت کرباسی را در چند گام به ترتیب زیر انجام می‌دهند:

- ۱- در اولین گام، پود مورد نیاز را به اندازه کافی از نخ چله یا پود انتخاب و به صورت کلاف کوچکی آماده می‌کنند. (در فصل قبل نحوه درست کردن کلاف تخت توضیح داده شده است)

مرحله دوم

مرحله اول

عبور نخ چله به صورت یک درمیان از میان تارها تصویر ۵-۲ ▲

اگر طول پود، با توجه به عرض بافته، به اندازه‌ای محاسبه شود که تا آخر برسد و در میانه کار کم نیاید (کوتاه‌تر از عرض نباشد) استحکام بافت بیشتر می‌شود.

توجه

اگر طول نخ پود نسبت به عرض بافته در هنگام بافت کوتاه انتخاب شود در نهایت چه اشکالی به وجود می‌آورد؟

پرسش

می‌گیرد. برای دفتین زنی ابتدا تیغه‌های سمت چپ دفتین را داخل چله‌ها می‌برند و به تدریج دفتین که به لبه کار نزدیک شد تیغه‌های میانه و راست دفتین وارد چله‌ها می‌شود. (تصویر ۶-۲)

۶- پود را نسبت به ردیف قبلی با فاصله‌ای حدود ۱۰ سانتی‌متر به تدریج پایین می‌آورند و آرام آرام از یک سمت و بیرون کار با حرکت نیم دور مچ دست، عمل دفتین زنی به صورت آرام انجام

مرحله دوم

مرحله اول

چگونگی دفتین زدن در کرباس بافی تصویر ۶-۲ ▲

توجه

- باید در نظر داشت که در جریان دفته زنی لازم است با انگشت دست مخالف، مقداری از پود با فاصله‌ای حدود ده سانتی‌متر نسبت به محل دفته زنی از میان چله‌ها به‌طور موقت بیرون بیاید و کشش آن با دست در هنگام دفته زنی حفظ شود تا پود با کششی متوسط و یکسان بخوابد. در آن صورت نظم و فاصله چله‌ها هم حفظ می‌شود.

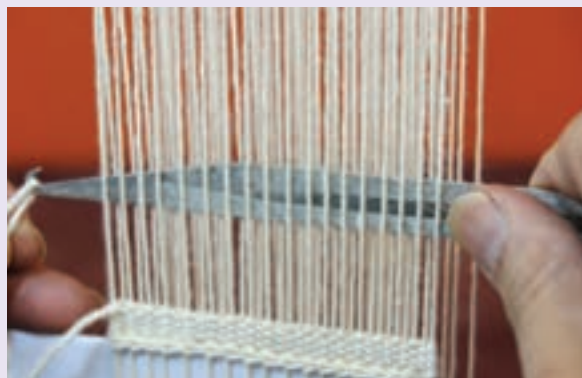
- کشش پودها در گلیم کرباس باید متوسط و یکدست باشد تا موجب کشیده شدن تارها به سمت داخل و جمع شدن عرض تارهای چله نشود.

فکر کنید

اگر از ابتدا ضربه‌های دفتین بر روی پودها محکم باشد چه اتفاقی می‌افتد؟

۷- پس از خواباندن پود، با ضربه‌های محکم‌تر دفتین، بافت را متراکم و یکنواخت می‌کنند.
۸- به همین ترتیب پودگذاری در هر ردیف، عکس ردیف قبلی، از زیر و روی چله‌ها انجام می‌شود تا به ارتفاع مورد نظر برسد. (تصویر ۲-۷)

مرحله دوم

مرحله اول

مرحله سوم

مراحل تکمیل ساده بافی تصویر ۲-۷

- پود را در گلیم‌هایی با ابعاد بزرگ به وسیله دست و در ابعاد کوچک با سیخ یا قلاب بافندگی عبور می‌دهند.
- در پود کشی از سمت راست، تارهای رویی زیر کوچی را با دست به عقب فشار می‌دهند تا با بیشتر شدن فاصله بین چله‌های زیر و رو، پودگذاری به راحتی انجام شود.

مرحله سوم: بافت گلیم

بیشتر گلیم‌های ساده به صورت دو رو است یعنی دوطرف این نوع گلیم مشابه است. البته برخی از گلیم‌های ساده به سبب نوع بافت، پود گذاری و نوع نقشه به صورت یک رو بافته می‌شوند.
نقوش گلیم‌های ساده به چهار صورت است:
۱- کاملاً یکدست (اُبرش - دورنگی یا چند رنگی نامنظم)
۲- محرمت (راه‌راه) افقی ۳- محرمت عمودی ۴- محرمت جناغی (افقی و عمودی)

پس از سربندی، بدنه اصلی گلیم را می‌بافند. در این فصل بافت گلیم ساده آموزش داده می‌شود. به نظر می‌رسد گلیم ساده قدمتی بیشتر از دیگر انواع داشته باشد. این گلیم با گذراندن پودهای رنگارنگ از میان تار بافته می‌شود. گلیم ساده یکی از انواع گلیم است که با توجه به شیوه بافتش در مقایسه با دیگر انواع به این نام شناخته شده است. گلیم ساده از متداول‌ترین انواع گلیم است که خود به چند شیوه بافته می‌شود. هر یک از انواع آن را با ایجاد تغییر در شیوه گذراندن پود می‌توان بافت.

ایجاد تفاوت ظاهری در گلیم‌های ساده به چه دلیل است؟ کدام یک بیشتر تأثیر دارند چله‌ها یا پودهای رنگین؟

الف) بافت گلیم ساده سراسری

گلیم پود سراسری نسبت به دیگر انواع شیوه بافت آسان‌تری دارد. این نوع گلیم، گام به گام به همان شیوه کرباسی بافته می‌شود. با این تفاوت که در گلیم کرباسی برای پود عموماً از نخ چله استفاده می‌شود، در حالی که در این روش از خامه‌های رنگی کمک گرفته می‌شود.
گلیم ساده پود سراسری را پس از سربندی، در چند گام به ترتیب زیر می‌بافند:
۱- پودهای رنگی را با توجه به تعداد رنگ‌های مورد نظر و با ضخامت و مقدار لازم انتخاب و به کلاف‌های کوچک تخت تبدیل می‌کنند.
۲- از یک سمت پود را از زیر و روی چله‌ها (به غیر از چله‌های شیرازه) به سمت دیگر می‌گذرانند و به دقت با دفته آن را تارسیدن به سربندی می‌کوبند. (تصویر ۸-۲)

مرحله دوم

مرحله اول

مرحله چهارم

مرحله سوم

مراحل پودگذاری گلیم ساده تصویر ۸-۲ ▲

۴- رفت و برگشت پودها را به صورت سراسری در یک یا چند رج انجام می‌دهند و با توجه به نقشه، دفه زنی و شیرازه پیچی را به ازای هر رج تا پایان بافت ادامه می‌دهند. (تصویر ۹-۲)

۳- سر آزاد پود را از دو طرف به دور چله‌های شیرازه می‌پیچانند و دوباره پود را از لابه‌لای چله‌ها و با عوض کردن چله زیر و رو، باز می‌گردانند و دفه می‌زنند.

مرحله اول

مراحل شیرازه پیچی تصویر ۹-۲ ▲

مرحله دوم

مرحله سوم

ادامه مراحل شیرازه پیچی تصویر ۹-۲ ▲

در این نوع گلیم بیشتر نقوش راه - راه رنگی افقی بافته می شود. تنوع رنگ نقوش راه - راه به تغییر رنگ پود در بین رج ها بستگی دارد. در طول یک رج یا چند رج از ابتدا تا انتهای گلیم معمولاً از پود یک رنگ استفاده می شود. اگر در میانه رج ها به طور اتفاقی رنگ پود را عوض کنند، در این صورت نقوش راه - راه در هم و به اصطلاح اَبَرش ایجاد می شود.

توجه

▲ تصویر ۲-۱۰ یک نمونه گلیم ساده راه راه (پودگذاری به روش سراسری)

▲ تصویر ۲-۱۱ یک نمونه گلیم ساده قدیمی (پود سراسری)

ب) بافت گلیم ساده چاکدار

به رچی که نقوش باید از آنجا آغاز شود، به شیوه پود سراسری، ساده‌بافی می‌کنند و شیرازه پیچی را هم از اولین رج آغاز می‌نمایند.

۳. در اولین رج ایجاد نقش، پود رنگی هر نقش را مطابق با نقشه تا مرز تغییر رنگ از زیر و روی چله‌ها با رفت و برگشت می‌گذرانند، ضمن تنظیم کشش یکسان پود، دغه زنی می‌کنند. از آنجا که در مرز تغییر رنگ، هیچ پودی عبور نمی‌کند، شکافی در راستای چله‌ها شکل می‌گیرد. (تصویر ۱۲-۲).

بافت گلیم ساده چاک‌دار هم، چندان پیچیده نیست. در این شیوه در محل خطوط مرزی عمودی و هم‌راستا با چله‌ها، شکاف (چاک) ایجاد می‌شود. بافت گلیم ساده چاک‌دار را پس از سربندی در چند گام به ترتیب زیر انجام می‌دهند:

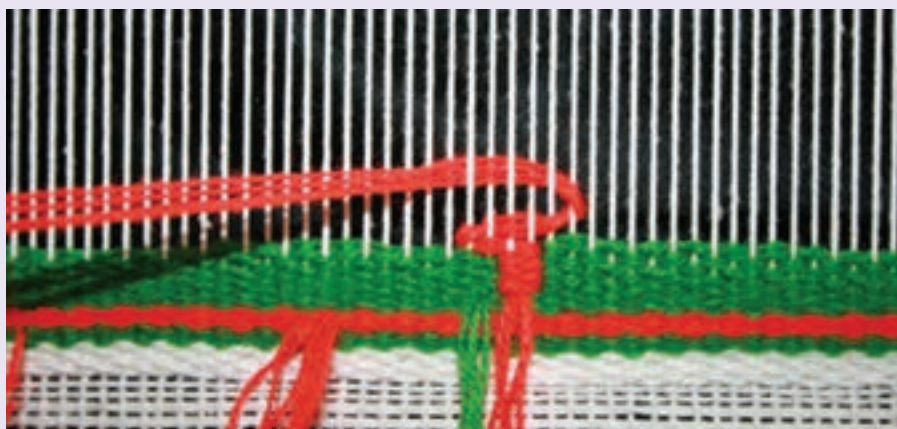
۱- پودهای رنگی را از نظر ضخامت، تعداد رنگ و مقدار لازم مطابق با نقشه انتخاب و هر پود رنگی را به صورت کلاف‌های کوچک تخت آماده می‌کنند.
۲- در صورت لزوم مطابق با نقشه چند رج اولیه را تا رسیدن

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

۴- گذراندن پود، تنظیم کشش و دفته‌زنی و شیراز پیچی را تا پایان هر نقش و تغییر پود رنگی ادامه می‌دهند و در صورت اتمام پود یا نقش، سر آزاد پود را حدود دو سانتی‌متر به زیر همان رج و لابه‌لای پودها برمی‌گردانند و پس از دفته‌زنی محو می‌کنند. (تصویر ۱۳-۲).

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

▲ مراحل بافت و تکمیل نقشه گلیم ساده به روش چاک دار تصویر ۱۳-۲

- باید توجه نمود که خط عمودی و صاف نقوش که در جریان بافت به شکاف (چاک) تبدیل می‌شود نباید بیش از ۱ سانتی‌متر باشد زیرا گلیم را سست می‌کند و زود پاره می‌شود. بنابراین در این شیوه نقوش دارای خطوط عمودی صاف و بلند را نمی‌توان بافت در حالی که بافتن نقوش دارای خطوط بلند افقی بسیار آسان و متداول است.

- در این نوع گلیم، بیشتر نقوش هندسی با خطوط افقی، اریب، عمودی دندان‌های و پلکانی بافته می‌شوند. نقوش مثلثی، لوزی، شش ضلعی و هشت ضلعی از این جمله‌اند.

توجه

۳- همه نقوشی که با این روش بافته می‌شوند هندسی هستند.

۴- در روش بافت چاک‌دار نقوشی که از عرض زیاد شروع می‌شوند و در همان عرض کم می‌شود را می‌توان ابتدا به صورت کامل بافت و سپس به بافت زمینه آن پرداخت.

۵- در روش بافت چاک دار نقوشی که از عرض کم شروع می‌شوند و به تدریج عرض آنها زیاد می‌شود، ابتدا باید زمینه را بافت سپس اقدام به بافت نقوش کرد.

۶- برای بافت این روش از پودهایی با طول بلند استفاده می‌شود تا نخ کمتر اضافه شود. در آخر اضافات خامه‌ها با قیچی بریده می‌شود.

۷- در بافت گلیم‌های چاک‌دار، در قسمت‌های طولی بین دو رنگ متفاوت، شکاف یا چاک‌هایی ایجاد می‌شود که این جزء خصوصیات این بافت محسوب می‌شود.

۸- گلیم‌هایی که با این روش (چاک‌دار- پله‌ای - گل به گل) بافته می‌شود، دو روی آنها یکسان و هر دو رو قابل استفاده است.

گاه در بافت برخی گلیم‌ها چاک‌ها در خطوط عمودی یا در راستای چله‌ها یک نقش کوچک ایجاد می‌شود. در این صورت، بافته باید مرحله به مرحله، قسمت‌های فضای کوتاه را ببافد که در اصطلاح به آنها «فضای کند» گفته می‌شود.

در بافت‌های بسیار ظریف که چاک‌های کوتاه ایجاد می‌شود، اصطلاح «چاک نامرئی» مرسوم است.

از مزایای بافت چاک دار دو رو بودن گلیم است. به این معنی که نقوش هر دو روی گلیم مشابه‌اند.

برخی ویژگی‌های بافت‌های چاک دار:

۱- در هر رج از بافت که معادل یک ردیف افقی نقشه است تعداد رفت و برگشت پودها زوج است. با توجه به ریزبافت و درشت‌بافت بودن گلیم معمولاً ۲ تا ۴ ردیف، رفت و برگشتی یک رج بافت را تشکیل می‌دهد.

۲- هر ردیف عمودی نقشه معادل یک تار است.

اگر طول چاک‌ها زیاد باشد چه راهکارهایی برای آن دارید؟

پرسش

بخشی از یک گلیم چاک دار تصویر ۱۴-۲ ▲

بخشی از یک گلیم چاک دار ظریف تصویر ۱۵-۲ ▲

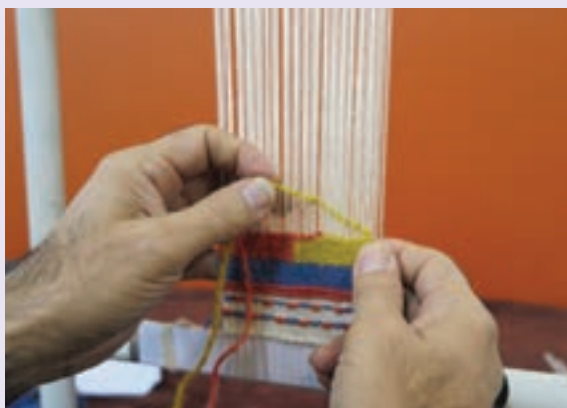
پ) بافت گلیم ساده چله مشترک

مرز عمودی بین نقش‌ها می‌شود که اصطلاحاً به این درگیری پودها و رنگین شدن مرز نقوش، «فلفل نمکی»، «دم چلچله‌ای» و «اسپورت» نیز می‌گویند. گلیم در این شیوه، بر اثر درگیری پودها از لحاظ ساختاری نسبت به بافت چاک دار انسجام و تراکم بیشتری پیدا می‌کند. شکل ظاهری دو روی این نوع گلیم یکسان است و هر دو رو قابل استفاده است.

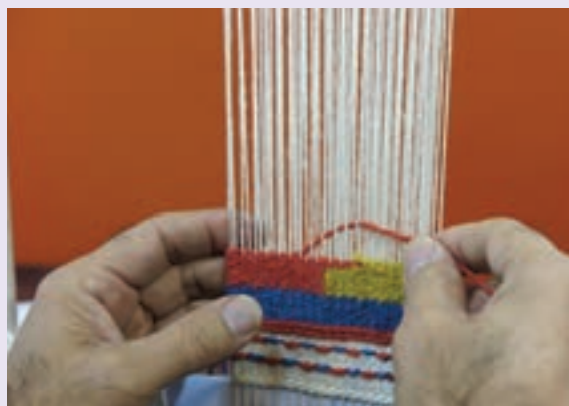
بافت گلیم چله مشترک همانند بافت چاک دار در چند گام انجام می‌شود. با این تفاوت که در این روش پودهای غیر هم‌رنگ در مرز جدایی دو نقش هنگام بافت به دور یک‌تار یا چله پیچیده می‌شوند (تصویر ۱۶-۲). از این جهت در سطح بافت چاک و شکافی بین سطوح رنگی دیده نمی‌شود. پیچش دو پود با رنگ‌های مختلف دور یک چله در محل چله مشترک برآمدگی کوچکی بر سطح بافت یا گلیم ایجاد می‌کند. البته محل پیچش دو پود به دور یک چله باعث ایجاد تیرگی در

مرحله دوم

مرحله اول

مرحله چهارم

مرحله سوم

مرحله هشتم

مرحله پنجم

مرحله هشتم

مرحله هفتم

ادامه مراحل بودگذاری چله مشترک تصویر ۱۶-۲ ▲

بافت گلیم چله مشترک از نظر روند بافت با گلیم چاک دار چه تفاوتی دارد؟ آیا بافت نقوش، گل به گل است یا خیر؟
با هم گروهی‌های خود در این مورد مشورت کنید و ضمن تهیه پاسخ، آن را به هنرآموز خود تحویل دهید.

فکر کنید

د) بافت گلیم ساده تک قلاب

و زمینه در موقع بافت بدون دخالت تار مشترک اتفاق می‌افتد. (تصویر ۱۷-۲ و ۱۸-۲).
به عبارت دیگر در این روش پودها بین دو چله با یکدیگر قلاب می‌شود و مرز دو رنگ توسط پودها اتصال می‌یابد.
به همین جهت در رفت و برگشت پودها بین دو چله‌ای که پودها به هم قلاب شده‌اند، برآمدگی چندانی به وجود نمی‌آید. ظرافت در بافت و نقوش، در این روش از چله مشترک بیشتر است.

آیا می‌توانید روش بافت گلیم ساده تک‌قلاب را حدس بزنید؟
به نظر شما این شیوه بافت، از لحاظ ساختاری با گلیم چله‌مشترک چه شباهت‌ها و چه تفاوت‌هایی دارد؟
آیا این دسته از گلیم‌ها به صورت یک رو قابل استفاده‌اند یا از دو طرف آنها می‌توان استفاده کرد؟
بافت این گلیم هم مانند بافت چله مشترک است، با این تفاوت که درگیری دو پود رنگی در مرز عمودی نقوش یا مرز نقوش

بافت این روش همانند چله مشترک به صورت رج به رج می‌باشد.

توجه

- پودهای مورد استفاده باید دولا تاب و کم تاب باشد.
- ضخامت پودهای رنگی نقش اندازه‌ی حدود ۲-۳ برابر ضخیم‌تر از چله باشد.
- مقدار پودهای رنگی باید متناسب با نقشه و ابعاد گلیم محاسبه شود.
۲- حدود ۱-۲ جفت چله در ابتدا و انتهای چله‌کشی به شیرازه اختصاص داده می‌شود.

بافت گلیم تک‌قلاب در چند گام پس از سر بندی به ترتیب زیر انجام می‌شود:
۱- قبل از بافت لازم است بافنده پود مناسب را انتخاب و برای اجرای بافت آن را به صورت کلاف کوچک تخت آماده نماید. در انتخاب و آماده کردن پود لازم است به نکات زیر توجه شود:
- برای ایجاد نقش از پود دولا تاب به صورت رشته پیوسته استفاده شود.

برای تقسیم‌بندی فضای حاشیه و زمینه، اصولاً تناسب ۳ به ۱ رعایت می‌شود (نسبت به پهنای کامل چله‌کشی ۱ قسمت به مجموع حاشیه‌های سمت راست و چپ اختصاص پیدا می‌کند و قسمت باقی مانده برای نقش‌اندازی زمینه یا متن گلیم اختصاص می‌یابد).

توجه

۴- شیرازه پیچی بر اساس تعداد چله‌های مشخص شده انجام می‌گیرد. (در سمت راست و چپ پود یا خامه، شیرازه به صورت ساده و موازی به حالت دورانی به دور چله‌ها پیچیده می‌شود).
۵- پس از اجرای شیرازه‌ها اقدام به پودگذاری حاشیه متن و یا

۳- دو عدد پود رنگی، متناسب با رنگ زمینه یا ساده بافی کناره‌های گلیم برای شیرازه‌ها انتخاب می‌شود و آنها را به شکل کلاف فیتیله‌ای کوچک درمی‌آورند (نخ‌های شیرازه به صورت دو لاست).

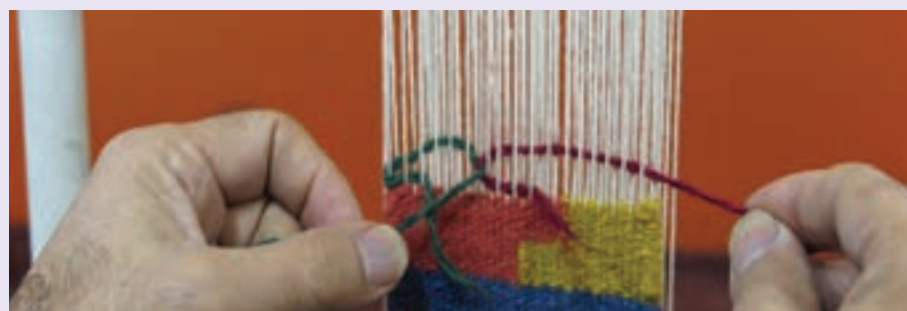
زمینه می‌شود. (جهت پودگذاری بر اساس راست دست و چپ دست بودن افراد متفاوت خواهد بود).

۶- نحوه پودگذاری در این روش همانند پودگذاری گلیم ساده و سربندی کرباسی است.

۷- اتصال پودهای رنگین با هم، که به صورت ناپیوسته است به شکل حلقه‌ای و بین دو چله (مرز تغییر رنگ) انجام می‌شود (تصویر ۱۸-۲).

مرحله اول

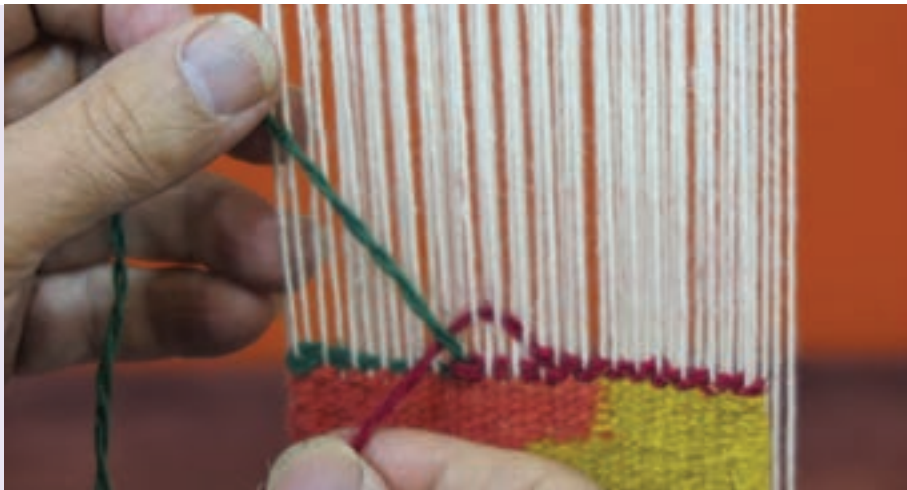

مرحله دوم

مرحله سوم

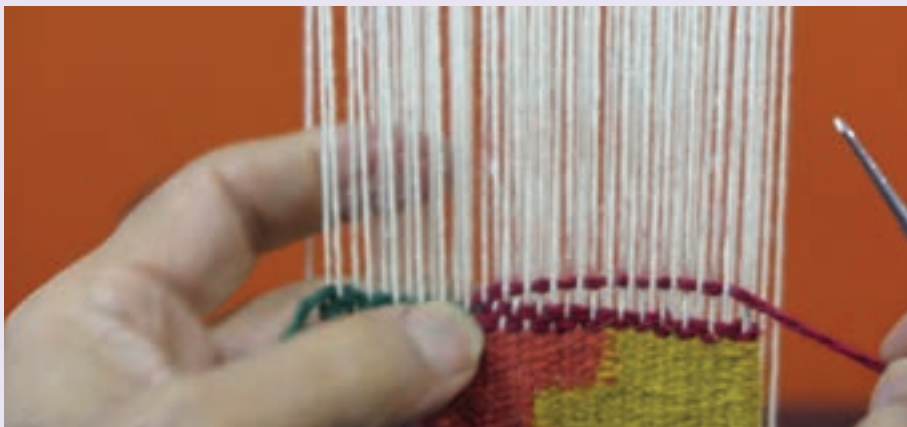
مراحل درگیر ساختن سر پودهای رنگی ابتدای بافت و تک قلاب کردن آنها با یکدیگر تصویر ۱۷-۲ ▲

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله هشتم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

ادامه مراحل پودگذاری تک قلاب تصویر ۱۸-۲ ▲

برای ایجاد حلقه پودهای رنگین بین نخ‌های چله، پودگذاری به صورت رفت و برگشتی انجام می‌گیرد.

توجه

ث) بافت گلیم ساده جفت قلاب

- یکی دیگر از روش‌های بافت گلیم ساده، روش جفت قلاب است که پس از سربندی اولیه در گام‌های مختلفی به ترتیب زیر بافته می‌شود:
- ۱- پودهای رنگی با ضخامت لازم و متناسب با نقشه مورد نظر را انتخاب و هر پود رنگی را به چند کلاف کوچک تخت تبدیل می‌کنند.
 - ۲- ابتدا چند رج تا مرز ایجاد نقوش، ساده‌بافی می‌کنند و بافت شیرازه نیز در هر رج انجام می‌شود.
 - ۳- رج اول از مرز ایجاد نقش را به شیوه پود سراسری از سمت راست و چپ با پود رنگی مطابق با نقشه شروع می‌کنند، تا مرز تغییر رنگ، کار پودگذاری را ادامه می‌دهند و سر نخ را در همان مرز به سمت بافنده رها می‌سازند. (تصویر ۱۹-۲).

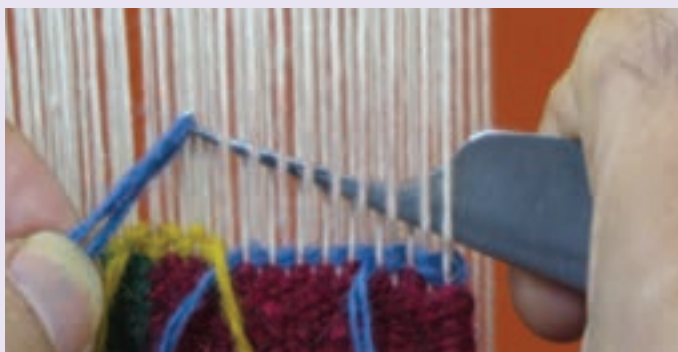

شکل قرارگیری پودها برای شروع بافت جفت قلاب تصویر ۱۹-۲ ▲

- ۴- اگر نخ سمت راست از زیر چله بیرون آمده باشد پس از عبور از روی پود رنگی مقابل، به همان شکل به راه خود ادامه می‌دهد و برمی‌گردد. یعنی با یک رفت و برگشت در محل اتصال، دو پود از زیر و روی یکدیگر عبور می‌کنند و تشکیل قلاب می‌دهد. (تصویر ۲۰-۲).

مرحله اول

مرحله دوم

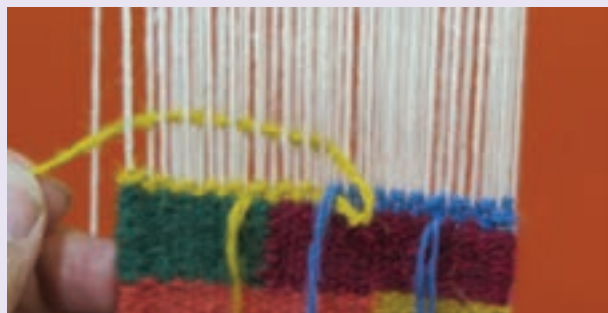

مرحله سوم

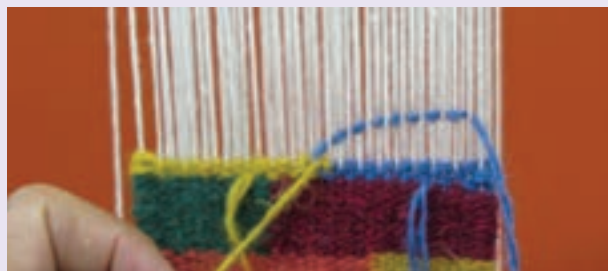
مراحل بافت و ایجاد قلاب اولیه پودها تصویر ۲۰-۲ ▲

از ویژگی‌های مهم این روش پودگذاری این است که در هنگام بافت، پشت کار رو به روی بافنده قرار دارد.

۵- پودگذاری نخ سمت چپ نیز مانند نخ سمت راست انجام می‌شود و نقشه را به همین شکل تا انتها می‌بافند. (تصویر ۲۱-۲)

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

ادامه مراحل پودگذاری جفت قلاب تصویر ۲۱-۲ ▲

هم‌زمان با پودگذاری به روش جفت قلاب شیرازه پیچی ادامه می‌یابد. پس از هر رفت و برگشت و ایجاد دو قلاب در محل تغییر رنگ‌ها دفتین زدن انجام می‌شود.

توجه

۶- پس از بافت آخرین رج، سربندی پایانی مانند ابتدای گلیم ۷- در آخرین گام گلیم را از دار جدا می‌سازند. انجام می‌شود.

این دو مرحله (۶ و ۷) در بافت تمام گلیم‌ها رعایت می‌شود. همچنین در بافت انواع قالی نیز این کارها را برای پایان بافت انجام می‌دهند.

یادآوری

پشت گلیم

روی گلیم

پشت و روی یک گلیم بافته شده به روش جفت قلاب تصویر ۲۲-۲ ▲

چه تفاوت دیگری به غیر از روش پودگذاری بین جفت قلاب و روش های دیگر پودگذاری در گلیم ساده وجود دارد؟

بحث گروهی

در بازار فرش فروشان پودگذاری به روش جفت قلاب به «پشت گره» شهرت دارد.

توجه

ج) بافت گلیم ساده به روش پود معلق

روش دیگر پودگذاری در گلیم ساده، پود معلق نام دارد. گلیم های ساده ای که به این روش بافته می شوند یک رو هستند.

با گروه خود، ضمن مراجعه به بازار فرش فروشان یا کارگاه گلیم بافان، در مورد نام های مختلف پود معلق پرسش و جو کنید.

کار گروهی

- برای بافت این نوع گلیم پس از سربندی اولیه، گام های زیر به ترتیب انجام می شود:
- ۱- پودهای رنگی، متناسب با ضخامت چله ها و نقشه مورد نظر آماده می شود و از هر پود رنگی کلاف های کوچک تخت تهیه می گردد.
 - ۲- آغاز بافت، مانند همه گلیم ها، تا مرز ایجاد نقوش ضمن چند رج ساده بافی، شیرازه پیچی را در هر رج انجام می دهند.

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

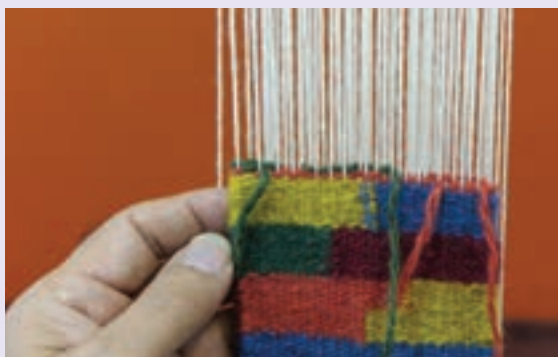
چله‌ها به شکل زیر و رو به صورت سراسری عبور می‌دهند. این کار در مورد همه پودهای رنگی ایجاد کننده هر نقش در هر رج تکرار می‌شود. (تصویر ۲-۲۳ و ۲-۲۴)

۴- پس از بافت هر رنگ، یکبار دفتین زده می‌شود و شیرازه پیچی هر رج را هم زمان انجام می‌دهند.

۳- در رج‌های ایجاد نقش، پود رنگی مطابق با رنگ آن در نقشه، به صورت سراسری از زیر و روی چله‌ها تا پایان هر نقش گذرانده می‌شود و از پشت چله‌های پذیرنده رنگ و نقش دیگر تا نقش بعدی به همان رنگ، به صورت معلق عبور می‌دهند. پود ذکر شده را در جای مورد نیاز برای ایجاد نقش دیگر به همان رنگ از بین

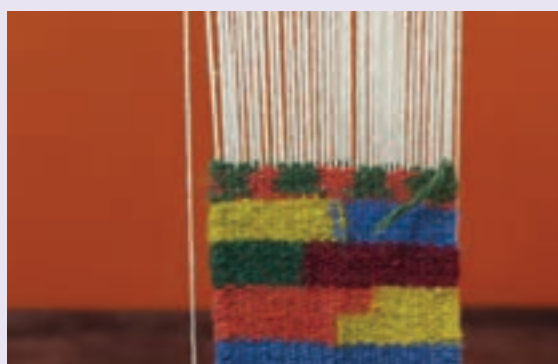
مرحله دوم

مرحله اول

پشت گلیم

مرحله سوم

▲ تصاویر ۲-۲۴ مراحل پودگذاری به روش معلق یا عبوری و پشت آن

پس از عبور هر رنگ در یک ردیف، وقتی نخ به لبه‌های بافت می‌رسد چه باید کرد؟

پرسش

ب: نقش‌ها ردیفی و تکرار شونده هستند.
پ: نقش‌ها ظریف، متنوع و هندسی مشاهده می‌شوند (گاه نیز غیر هندسی).

از ویژگی‌های مهم پودگذاری به روش پود معلق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:
الف: حداکثر از ۲ الی ۳ رنگ برای نقش اندازه استفاده می‌شود.

چرا در پودگذاری به روش پود معلق، محدودیت رنگ در هر ردیف وجود دارد؟

روی چننه

پشت چننه

پشت و روی یک چننه گلیمی به روش پود عبوری یا معلق تصویر ۲۵-۲ ▲

- چنانچه در روش پودگذاری معلق نقشه دارای نقش‌های با فاصله زیاد از یکدیگر باشد، معمولاً نخ‌های رنگی را در همان ناحیه به شکل معلق می‌بافند.
- پس از بافت مقداری از گلیم ساده (به هر یک از روش‌های پودگذاری آموزش داده شده) برای تسلط بیشتر بافنده بر روی دار، بافته را پایین کشی می‌کنند.

۶- سربندی پایانی مانند ابتدای بافت گلیم انجام می‌شود.

پایین کشی بافت روی دار

در این موقع قسمت بافته شده را به طرف پایین دار و به پشت می چرخانند تا محل بافت یا به اصطلاح «دم کار» در دسترس بافنده قرار گیرد.

پس از آنکه مقداری از گلیم بافته شده، ممکن است بافنده تسلط کافی برای ادامه بافت گلیم نداشته باشد، برای رفع این مشکل، بافت را روی دار به اصطلاح «پایین کشی» می کنند.

در صورتی که پایین کشی به موقع بر روی دار انجام نشود، به غیر از تسلط کم بافنده بر روی بافت چه عوارض جانبی دیگری می تواند برای بافنده به وجود آورد؟
در این مورد با هم گروهی های خود مشورت کنید و پاسخ صحیح را بر روی برگه ای بنویسید و در کلاس مطرح کنید.

پرسش

- می شود.
- ۴- چسب پهن نواری به صورت عرضی بر روی چله ها در چند قسمت زده می شود. (به منظور مانع شدن از جابه جایی و بهم ریختگی چله ها در زمان پایین کشی).
 - ۵- گره های ابتدای نخ چله، که بر روی زیر دار در سمت راست و چپ زده شده است، باز می شود. (تصویر ۲۶-۲).
 - ۶- چله های پاره شده احتمالی که بر روی دار وصل شده اند از روی دار باز می شوند.

- پایین کشی بافته بر روی دار، در چند گام به ترتیب زیر انجام می شود:
- ۱- روی دار و چله ها بررسی می شود تا هیچ شیء اضافی بر روی دار نباشد.
 - ۲- بر روی دار (زیر دار و سر دار) چهار گوشه گلیم یا بافته و چله کشی علامت گذاری می شود.
 - ۳- با ماژیک یک خط کاملاً صاف و افقی با کمک خط کش و گونیا با فاصله ۱۰ سانتی متری از لبه بافت روی چله ها کشیده

مرحله اول

مرحله دوم

بریدن نخ‌های چله و اتصال تسمه به دار تصویر ۲۶-۲ ▲

۳ بار به ترتیب و به صورت تناوبی پیچ‌ها شل می‌شود. (تصویر ۲۷-۲).

۷- پیچ‌های بالای سر دار از دو طرف به تدریج و یک در میان و آرام، شل می‌شوند. (یکبار پیچ سمت راست و یکبار پیچ سمت چپ) برای شل نمودن چله‌ها و گلیم بافته شده بر روی دار ۲ الی

مرحله اول

مرحله دوم

مراحل شل کردن پیچ‌های سر دار تصویر ۲۷-۲ ▲

(برای بافته‌های کوچک).
۱۰- بافته از دو طرف با دو دست کشیده می‌شود تا سطح بافته شده بدون موج و کاملاً صاف باشد. (تصویر ۲۸-۲).

۸- پس از شل شدن کامل چله‌ها، تسمه یا مهار از داخل چله‌ها به آرامی خارج می‌شود.

۹- یک کف دست بر روی قسمت جلوی بافته و کف دست دیگر پشت بافته قرار گرفته و به آرامی پایین کشیده می‌شود.

مرحله اول

مرحله دوم

۱۱- پس از اطمینان یافتن از تراز بودن دم کار در پایین دار به شکل اولیه (که با ماژیک ترسیم شده بود) سفت کردن چله‌ها آغاز می‌شود. (تصویر ۲-۲۹)

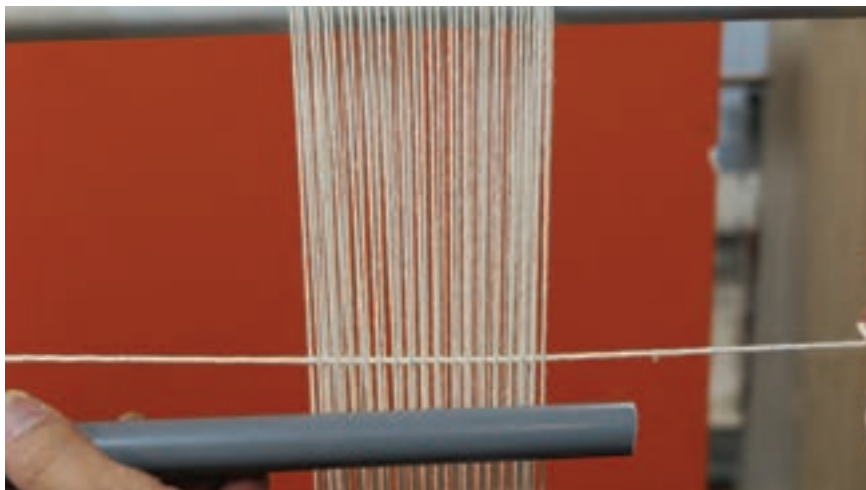
اگر پایین‌کشی چله‌ها به صورت منطقه‌ای (قسمت به قسمت) انجام گیرد، احتمالاً چله‌ها و قسمت بافته شده با چه مشکلی مواجه خواهند شد؟ نتیجه را یادداشت کنید و به هنرآموز خود تحویل دهید.

فکر کنید

۱۳- کنترل نهایی چله‌ها را پس از سفت کردنشان، برای جلوگیری از به هم ریختگی آنها (به ویژه در بالای دار) انجام می‌دهند.

تصویر ۲-۲۹ ▲ سفت کردن مجدد پیچ‌های سر دار

۱۴- چوب هاف را که در موقع پایین‌کشی پایین می‌آورند دوباره به سمت بالا می‌برند و در جای خود قرار داده می‌شود. پس از بررسی کامل بافته و چله‌ها و اطمینان از قرارگیری صحیح چله‌ها در جای خود، بافت را ادامه می‌دهند. (تصویر ۲-۳۰)

تصویر ۲-۳۰ ▲ قراردادن دوباره هاف در محل خود

▲ تصویر ۳۱-۲ گلیم پایین کشیده شده روی دار

پایین کشی به تناسب طول کار، امکان دارد در یک یا چند مرحله انجام شود.

توجه

ایمنی و بهداشت

- ۱- شل کردن چله‌ها در حدی لازم است که چله‌ها بهم نریزند و در ضمن به راحتی امکان چرخش بافته به پشت دار را فراهم کند.
- ۲- برای پایین کشی، فشارهای کف دست در دو طرف بافته باید یکسان باشد تا از کج شدن لبه کار جلوگیری به عمل آید.

برش چله‌ها و جداسازی گلیم از روی دار

بر روی چله‌ها معلوم می‌کنند و سپس، خط صاف افقی از ابتدا تا انتهای کار می‌کشند. اندازه‌ای که برای ریشه گلیم در نظر گرفته می‌شود اغلب ۲۰-۱۵ سانتی‌متر است (نه خیلی کوتاه و نه خیلی بلند).

۴- نخ‌هایی که تسمه را به زیر دار متصل کرده‌اند بریده می‌شوند همچنین نخ‌های ابتدا و انتهای چله را که به زیر دار گره خورده‌اند، می‌برند.

۵- پیچ‌های سر دار و سپس چله‌ها را شل می‌کنند.

پس از پایان بافت گلیم در انتهای بافته، همانند ابتدای آن عملیات سربندی که شامل زنجیره، ملیله و کرباس بافی است انجام می‌گیرد و در نهایت انتهای نخ پود بر روی چله‌ها بسته می‌شود. بعد از اتمام این مراحل چله‌ها از روی دار قیچی می‌شود و بافته از روی دار به پایین انتقال می‌یابد.

این مرحله در چند گام به شرح زیر انجام می‌شود:

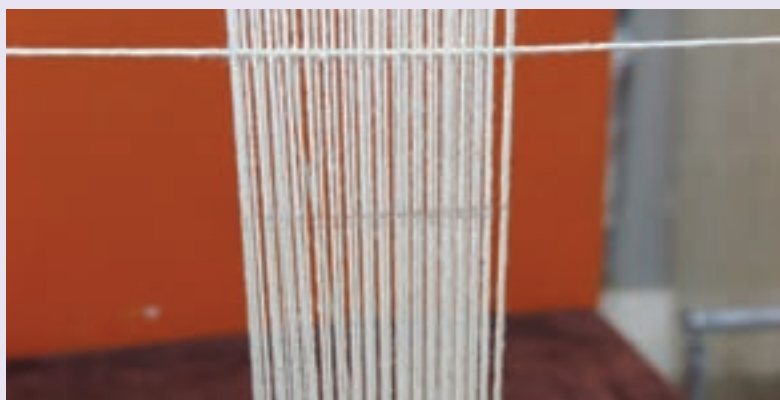
۱- هاف را از بین چله‌ها خارج می‌کنند.

۲- نخ کوچی بند را می‌برند و کوچی باز می‌شود.

۳- نقاطی را که قرار است چله بریده شود با خط کش و مداد

مرحله اول

مرحله دوم

۶- برش چله‌ها که اغلب به دو صورت انجام می‌شود:

الف) دارهایی که قابلیت شل کردن چله را ندارند (مانند دار زمینی): در این شیوه کل تارها را به سه قسمت تقسیم می‌کنند (ابتدا، وسط و انتها). بین هر قسمت را با قیچی برش می‌زنند (یک برش از سمت راست و یک برش از سمت چپ و تمامی این مراحل به صورت تکه تکه انجام می‌شود). سپس به ترتیب سمت راست، سمت چپ و در آخر وسط را برش می‌زنند

و گلیم را از دار جدا می‌کنند.

ب) دارهایی که قابلیت شل کردن چله را توسط پیچ بالای دار دارند: در این شیوه، پس از شل کردن چله‌ها (در حد متوسط) که چله‌ها نه زیاد سفت و نه زیاد شل باشند، با قیچی از یک سمت (چه راست، چه چپ) از روی خط کشیده شده، چله‌ها را به صورت متناوب و تکه تکه در کل عرض می‌برند و بافته از روی دار جدا می‌شود (تصویر ۳۲-۲).

پرسش

جدا کردن گلیم از روی دار به روش اول چه محاسنی دارد؟

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله هشتم

مرحله هفتم

ادامه مراحل برش تارها و جداسازی گلیم از دار تصویر ۲۳-۲ ▲

در برخی مناطق بافته را کاملاً از روی دار جدا نمی کنند، بلکه سمت راست چله‌ها را ۲ تار ۲ تار می‌برند و آن را به حالت پودگذاری وارد چله‌های باقی مانده می‌کنند. (چله‌هایی که هنوز از دار جدا نشده‌اند) این کار را تا پایان انجام می‌دهند با رعایت این نکته که کار از هر دو طرف آغاز می‌شود و در وسط کار پایان می‌یابد در نهایت کار دارای ریشه نیست بلکه بافت مشابه گلیم در بالای کار شکل می‌گیرد.

توجه

- در هنگام استفاده از قیچی باید از انگشتان دست خود مراقبت کرد.
- در هنگام بریدن کار باید مراقب بود تا به کار نیز آسیب نرسد.

ایمنی و بهداشت

- ۷- سمت پایین کار را نیز پس از جدا کردن از دار، متناسب با ریشه بالا کوتاه می کنند.
- ۸- برای جلوگیری از ریزش بافت و حفاظت از گره ها در ابتدا و انتهای گلیم، چله ها را حدوداً هر ۲ سانتی متر دوتا دوتا با هم گره می زنند.

▲ تصویر ۲-۲۴ یک اندازه کردن ریشه های بالا و پایین گلیم

در برخی مناطق پس از برش چله ها و پایین آوردن بافته، ابتدا و انتهای ریشه ها را گره نخودی می زنند و یا به صورت گیس بافت می بافند.

توجه

ارزشیابی شایستگی بافت گلیم ساده

شرح کار:

اجرای مراحل سربندی، ساده بافی، شیرازه پیچی، پودگذاری به روش‌های سراسری، چاکدار، چله مشترک، تک قلاب، جفت قلاب و پود معلق براساس نقشه، پایین‌کشی و جداسازی گلیم از دار.

استاندارد عملکرد:

پودگذاری به روش‌های متفاوت (سراسری، چاکدار، چله مشترک، تک قلاب، جفت قلاب و پود معلق) و ایجاد نقش در گلیم براساس نقشه و جداسازی از گلیم بافته شده از دار بافندگی

شاخص‌ها:

- سربندی ابتدای دار
- نقشه خوانی و پودگذاری مطابق نقشه
- دفه زنی و شیرازه پیچی
- برش چله‌ها و جداسازی گلیم

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

شرایط: زمان: ۱۴۰ دقیقه مکان: کارگاه بافت گلیم

ابزار و تجهیزات:

دار ۱۵۰ × ۱۰۰ گلیم بافی، نقشه گلیم، دفه (دفتین)، سیخ پودکشی، خامه رنگی و پود مناسب، قیچی، آچار دار

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	سربندی	۱	
۲	نقشه خوانی و پودگذاری	۲	
۳	دفه زنی و شیرازه پیچی	۲	
۴	برش چله‌ها و جداسازی گلیم از دار	۲	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - مدیریت زمان - مدیریت مواد و تجهیزات	۲	
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، «۲» است.

فصل ۳

گلیم سوزنی

واحد یادگیری ۳

شایستگی بافت گلیم سوزنی

مقدمه

تصویر شیوه بافت آن را حدس بزنید. فکر می‌کنید نقوش روی این گلیم چگونه بافته شده‌اند؟

آیا تاکنون گلیم سوزنی دیده‌اید؟ فکر می‌کنید چرا به این نوع گلیم سوزنی می‌گویند؟ تصویر ۳-۱ را مشاهده کنید. این تصویر یک گلیم سوزنی است. اکنون سعی کنید از روی

بخشی از یک گلیم سوزنی تصویر ۳-۱ ▲

استاندارد عملکرد: ایجاد نقش بر گلیم با استفاده از پودگذاری ساده و پیچی و نقش دوزی با استفاده از سوزن و جداسازی از دار بافندگی

بافت گلیم سوزنی

۴- بافت قایقی: ابتدا حلقه نخ دو لا شده را با اولین چله سمت راست درگیر می‌کنند (برای زیباتر شدن کار معمولاً رنگ نخ بافت قایقی را متفاوت از رنگ پود سراسری انتخاب می‌کنند). سپس پود را از روی دومین چله از سمت راست (برای راست دست‌ها) عبور می‌دهند و دور آن حلقه می‌کنند، از میان دو چله اول و دوم و زیر پود به سمت جلوی دار خارج می‌کند. در این صورت از پشت بافت حلقه و از جلو یک خط اریب دیده می‌شود.

۵- پس از بافت هر رج (به شیوه گام ۴) یک ردیف پود سراسری از لابه لای چله‌ها، یک در میان عبور می‌دهند و دفتین می‌زنند.
۶- درست به شیوه «گام ۴» و این بار از جهت مخالف همان کار را با پود و چله‌ها انجام می‌دهند. (یک رفت و برگشت پود در بافت قایقی شکل جناقی ایجاد می‌کند).
۷- به شیوه گام ۵ پود سراسری و دفه زنی انجام می‌شود.
۸- پس از بافت قایق، دوباره به اندازه ساده بافی اولیه چند ردیف ساده بافی (گلیمک) انجام می‌شود.

بافت گلیم سوزنی مراحل مختلفی دارد. پس از کنترل دار و چله‌کشی و تنظیم کشش چله‌ها و قرار دادن هاف و مهار به ترتیب برای بافت سوزنی مراحل زیر انجام می‌شود.

مرحله ۱: سربندی (قایقی)

همان‌طور که در فصل گذشته آموخته‌اید برای شروع بافت گلیم ابتدا سربندی آن بافته می‌شود. سربندی‌ها انواع مختلفی دارند. در این فصل نوع دیگری از آنها به نام سربندی «قایقی» را فرا خواهید گرفت. باید توجه داشت که این نوع سربندی هم شامل سه قسمت «زنجیره»، «گلیمک» و «قایق» است. بافت سربندی در چند گام به ترتیب زیر انجام می‌شود:

- ۱- پودها را به رنگ‌های مورد نظر انتخاب و به صورت کلاف کوچک آماده می‌کنند.
- ۲- زنجیره بافی: ردیف اول این نوع سربندی مانند گلیم ساده با زنجیره بافی آغاز می‌شود.
- ۳- بافت گلیمک: بعد از زنجیره، چند ردیف پودگذاری سراسری با پودهای رنگی انجام می‌شود.

توجه

چنانچه در میان بافت، پود رنگی تمام شود دوباره پود رنگی جدید، مانند شروع کار دور چله اخیر حلقه و درگیر می‌شود و بافت ادامه یابد. اضافه نخ قبلی نیز از لا به لای چله‌ها یکی در میان عبور می‌دهند و پنهان می‌کنند.

سربندی‌های بافت قایقی، بسته به مناطق گلیم بافی، متفاوت است تصویر ۲-۴ مراحل بافت قایقی (یا زنجیره قایقی) در فصل قبل آمده است.

میزان بافت قایقی در سربندی به سلیقه بافنده وابسته است. گاهی چند ردیف ساده بافی و دو ردیف قایقی بافته می‌شود و تکرار می‌گردد. گاه پس از چند ردیف ساده بافی چند ردیف قایقی در رنگ‌های مختلف بافته می‌شود. تنوع

در هنگام تمام شدن پود رنگی در میانه بافت، پود رنگی جدید روی کدام چله درگیر می شود؟ چرا؟

نمونه سربندی قایقی تصویر ۲-۳ ▲

دارند. در زمینه های چند رنگ پودها را به فواصل معین با رنگ متفاوت انتخاب می کنند. به همین دلیل زمینه آن به شکل راه راه افقی نمایان می شود. در گلیم هایی که زمینه یک رنگ دارند نقش اندازی سوزنی می تواند در دو بخش حاشیه و متن انجام شود. اما در گلیم هایی که زمینه راه راه رنگی دارند معمولاً نقش ها در راه های رنگی دوخته می شود.

مرحله ۲: بافت گلیم سوزنی

پس از پایان سربندی، بافت بدنه اصلی گلیم برای سوزنی آغاز می شود. باید دانست که بدنه اصلی گلیم را به روش گلیم ساده می بافند. ضمناً غیر از گلیم عبوری یا پود معلق از انواع گلیم ساده نیز می توان به عنوان زمینه گلیم سوزنی استفاده نمود. گلیم های سوزنی زمینه یک رنگ یا چند رنگ

بخشی از یک گلیم سوزنی ظریف تصویر ۳-۳ ▲

انواع سوزن و انگشتانه تصویر ۳-۴ ▲

سفید برای قسمت های تیره کار از روی طرح، نقش ها را با دست بر روی زمینه گلیم منتقل می کنند.
۳- پس از پایان انتقال طرح بر زمینه گلیم بافته شده، نقش ها در جاهای مختلف (از نظر کامل بودن و صحیح بودن انتقال)، کنترل می شوند (تصویر ۳-۵).

پس از بافت بدنه گلیم و پایین کشی از دار با استفاده از سوزن بر آن نقش اندازی می کنند (می دوزند) این مرحله در چند گام انجام می شود:

- ۱- ابتدا طرح انتخابی را روی کاغذ شطرنجی می کشند.
- ۲- با مداد سیاه (برای زمینه های کرم و روشن) و مداد رنگی

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مرحله چهارم

۴- چند سوزن را که با پود در رنگ مورد نیاز نخ شده است، آماده می‌کنند.

▲ تصویر ۳-۶ نخ کردن سوزن با پود رنگی

۵- خطوط اصلی نقش‌ها دوخته می‌شوند. برای دوخت خط‌های نقش که به سمت بالا یا پایین حرکت می‌کنند، دوخت به شکل پیچ به دور دو چله انجام می‌شود. پیچ‌ها هنگام حرکت، اریب، چله به چله و به صورت پلکانی دوخته می‌شوند. (تصویر ۳-۷)

مرحله اول

مرحله دوم

▲ تصویر ۳-۷ دوخت نقش با سوزن بر زمینه گلیم

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

▲ تصویر ۳-۷ ادامهٔ دوخت نقش با سوزن بر زمینهٔ گلیم

ایمنی و بهداشت

سوزن‌های نخ شده را در کلاف نخ‌ها و در سبد قرار می‌دهند. رها کردن سوزن با نخ یا بدون آن بر روی میز یا هر جای دیگر، باعث اختلال در کار و گاهی آسیب‌دیدگی می‌شود.

راست دست‌ها و چپ دست‌ها هر دو). راست دست‌ها از سمت چپ کار را آغاز می‌کنند به این شکل که گره پود را پشت کار قرار می‌دهند و سوزن از پشت به سمت جلو از میان دو چله خارج می‌شود.

۶- داخل نقش‌ها با دوخت رنگی پر می‌شوند. پس از پایان دوخت خطوط اطراف نقش‌ها، داخل آنها به روش قایقی رج به رج پر می‌شود. برای این کار یک ردیف دوخت را با دست راست و ردیف دیگر را با دست چپ انجام می‌دهند. (برای

▲ تصویر ۳-۸ بخشی از یک گلیم سوزنی که داخل نقوش با نخ‌های پشمی رنگی پر شده است

توجه

- انتخاب رنگ پودها برای نقش اندازی سوزنی، بر اساس اصول زیبایی شناسی و مبنای رنگ و اصالت رنگ بندی منطقه‌ای، انجام می‌شود.
- پود استفاده شده برای نقش اندازی سوزنی بهتر است دو لا تاب باشد تا استحکام بیشتری در کار داشته باشد.
- پودهای رنگی مورد نیاز به طول حدود ۲ متر بریده می‌شود و پس از عبور از سوراخ سوزن دو سر آن به یکدیگر گره می‌خورند.

بحث گروهی

اگر نخ شیرازه که برای دو رنگ استفاده می‌شود نازک باشد و بخواهیم آنها را به صورت دو لا استفاده کنیم؛ به نظر شما چگونه باید این دو رنگ پود دولا را با چله‌های شیرازه درگیر نمود؟

توجه

- برای دوخت نقوش مجاور هم رنگ، می‌توان پود را از پشت کار از یک نقش به نقش دیگر به شکل عبوری گذرانید.
- انتهای پودهای رنگی را پس از دوخت قایقی و تمام شدن نقشه در پشت کار، رها می‌کنند و گره می‌زنند.
- اگر جهت دوختن رج‌ها از یک سمت انجام شود دیگر فرم جناغی ایجاد نمی‌شود. اما اگر رفت و برگشت از دو جهت باشد، فرم جناغی شکل می‌گیرد.

نقش‌های رنگارنگ و متنوع در بخشی از یک گلیم سوزنی تصویر ۹-۳ ▲

ارزشیابی شایستگی بافت گلیم سوزنی

شرح کار:

اجرای مراحل سربندی ابتدای گلیم، نقشه خوانی و پودگذاری، دغه زنی، شیرازه پیچی، شل کردن چله‌ها و جداسازی گلیم از دار، دوخت نقش روی گلیم بر اساس نقشه به روش پیچی و به‌کارگیری ابزار به شکل صحیح در تمام مراحل کار.

استاندارد عملکرد:

ایجاد نقش بر گلیم با استفاده از پودگذاری ساده و پیچی و نقش دوزی با استفاده از سوزن و جداسازی از دار بافندگی

شاخص‌ها:

- سربندی ابتدای گلیم؛
- نقشه خوانی و پودگذاری؛
- دغه زنی و شیرازه پیچی؛
- دوخت نقش با پود و سوزن روی گلیم به روش پیچی؛
- شل کردن پیچ‌های تنظیم دار و برش چله‌ها و جداسازی گلیم.

شرایط انجام کار و ابزار و تجهیزات:

شرایط: زمان: ۱۹۵ دقیقه مکان: کارگاه بافت گلیم، دار ۱۵۰ × ۱۰۰ سانتی‌متر، نقشه گلیم سوزنی

ابزار و تجهیزات:

دار گلیم بافی، دغه، قیچی، سوزن، پود و خامه، سیخ پودکشی، آچار مخصوص دار، نخ سربندی، متر، ماژیک

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	سربندی	۱	
۲	نقشه خوانی و پودگذاری	۲	
۳	دغه زنی و شیرازه پیچی	۲	
۴	نقش اندازی سوزنی (نقش دوزی ۱)	۲	
۵	برش چله و جداسازی از دار	۲	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - درست کاری و کسب روزی حلال (N۷۳) و مسئولیت پذیری (N۷۲)	۲	
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، «۲» می‌باشد.

فصل ۴

بافت گلیم لادی

واحد یادگیری ۴

شایستگی بافت گلیم لادی

مقدمه

گلیم لادی یکی از انواع گلیم‌های اصیل ایرانی است که بافت آن مراحل مختلفی به شرح زیر دارد:

آیا تاکنون نام «گلیم لادی» را شنیده‌اید؟ چه تفاوتی با دیگر انواع گلیم دارد؟ بافت گلیم لادی دارای چه مراحل است؟

مراحل بافت گلیم لادی

کار هر یک از انواع سربندی را به دلخواه می‌توان استفاده کرد. در اینجا سربندی موسوم به «پود معلق» یا «عبوری» آموزش داده می‌شود. یادآوری می‌شود این نوع سربندی خود از سه قسمت «زنجیره»، «گلیمک یا ساده‌بافی» و «نقش‌اندازی با پود معلق» تشکیل می‌شود.

مرحله اول) چله کشی: برای شروع گلیم لادی همانند دیگر انواع گلیم پس از آماده کردن دار، ابزار و مواد اولیه و سیه‌بندی، چله کشی انجام می‌شود. سپس کشش چله‌ها تنظیم وهاف و مهار را در جای لازم قرار می‌دهند. در این نوع گلیم هم فاصله بین چله‌ها باید به اندازه ضخامت یک چله یا تار باشد.

مرحله دوم) سربندی (به روش پود معلق یا عبوری): دومین مرحله بافت گلیم لادی «سربندی» است. برای این

الف) زنجیره: زنجیره اولین قسمت سربندی است. زنجیره را پس از چله کشی و به یکی از روش‌های آموزش داده شده در فصل اول انجام می‌دهند.

ب) ساده بافی (گلیمک): ساده بافی دومین قسمت سربندی است و بعد از زنجیره با استفاده از رشته‌های رنگی پشمی، انجام می‌شود.

برای ساده بافی، ابتدا پودهای رنگی را انتخاب می‌کنند. ویژگی‌های انتخاب پود برای ساده بافی عبارت‌اند از:

- رنگ پود ساده بافی در سربندی معمولاً هم رنگ با زمینه گلیم انتخاب می‌شود.
- پود، دولا تاب و کم تاب انتخاب می‌شود. (پود کم تاب به راحتی در بافت می‌خوابد).

استاندارد عملکرد: سربندی، نقشه خوانی، پودگذاری و عبور پود از روی سه تار و زیر یک تار برای ایجاد نقش، دفه زنی، شیرازه پیچی و جداسازی گلیم از دار بافندگی.

▲ نمونه یک سربندی پود معلق (عبوری) بسیار زیبا در یک گلیم قدیمی تصویر ۱-۴

توجه

اگر گلیم برای کاربرد زیر انداز بافته شود پود قسمت ساده بافی در سربندی آن از نخ یک لا تاب ولی به شکل دولا استفاده می‌شود.

اصول ساده بافی:

- طول ساده بافی، حدود یک دهم طول کل سربندی است.
- ساده بافی در پایین و بالای سربندی و به شکل قاب بافته می‌شود.
- کشش پود در تمام ردیف‌های بافت، متوسط و یکسان است. (کشش یکسان، فاصله میان چله‌ها را ثابت نگه می‌دارد).
- عبور پود از زیر و روی چله‌ها به صورت مرحله‌ای است و هر مرحله حدود ده سانتی‌متر از عرض چله‌ها عبور داده می‌شود.
- پود در هر ردیف نسبت به قبل یا بعدی، به صورت زیر و روی تارها قرار می‌گیرد.
- اندازه طول پود ساده بافی، متناسب با عرض گلیم و تعداد ردیف‌های پودگذاری، محاسبه می‌شود.
- دفه گلیم متناسب با ظرافت بافت انتخاب می‌شود.
- دفه زنی با رعایت اصول ارگونومی انجام می‌شود.
- پس از انتخاب پود و آگاهی از اصول آن، ساده بافی را گام به گام به ترتیبی که در فصل دوم آموزش داده شده است، انجام می‌دهند.
- ج) نقش اندازی:** سومین قسمت سربندی، نقش اندازی است که به روش پودگذاری با پود معلق یا پود عبوری انجام می‌شود. برای این کار از همان پودهای رنگی مورد استفاده در بافت گلیم انتخاب می‌کنند. باید توجه داشت که نقش‌ها در سربندی از نظر پیچیدگی و تراکم نقش به تناسب پر کاری نقوش گلیم انتخاب شوند.

کار گروهی

همراه با گروه در محل زندگی خود جست و جو کنید و از نمونه‌های سربندی بافته شده در گلیم‌های بافته شده محلی را بیابید و از نقوش آنها عکس بگیرید و ویژگی‌های آنها را شرح دهید و بنویسید. گزارش تهیه شده را در کلاس ارائه دهید.

توجه

در فصل دوم بافت گلیم ساده روش پود عبوری یا معلق را آموخته‌اید، در این فصل کمی مفصل‌تر به آن پرداخته شده است.

اصول پودگذاری عبوری

- ۱- در نقش اندازی معمولاً تمام رنگ‌های انتخاب شده در همه جای این قسمت از سربندی دیده می‌شود.
- ۲- فاصله میان پودهای هم رنگ به کار رفته در سراسر این قسمت تقریباً بین ۱ الی ۸ سانتی‌متر است.
- ۳- معمولاً از نقوش ساده و تکرار شونده برای این قسمت استفاده می‌شود.
- ۴- برای این قسمت معمولاً نقوش کوچک و ظریف به کار می‌رود.
- ۵- تنوع پودهای رنگی این قسمت بین ۲ تا ۴ رنگ است. پس از انتخاب پودهای رنگی و آگاهی از اصول آن، نقش اندازی را به روش پودگذاری گام به گام مطابق با آنچه در «فصل بافت گلیم ساده آمده است» انجام می‌دهند. بعد از نقش اندازی، ساده‌بافی را دوباره همانند ساده‌بافی ابتدای سربندی انجام می‌دهند و به این ترتیب سربندی تمام می‌شود.

فعالیت کارگاهی

در این تصاویر نمونه‌ای از پودگذاری ساده، عبوری و حصیری را مشاهده می‌کنید. با بررسی دقیق آنها تعیین کنید که هر خانه نقشه نشان دهنده چند تار یا چله در هر یک از این نمونه است.

الف:.....

پ:

ب:

در تمام گلیم‌ها تعداد خانه‌های نقوش در نقشه باید فرد باشد. (تعداد چله‌ها در هر گلیمی نسبت به خانه‌ها تفاوتی ندارد).

توجه

مرحله سوم) بافت لادی: پس از سربندی، بافت قسمت

- اصلی گلیم به روش لادی شروع می‌شود. به‌طور معمول روش لادی را برای بافت همه قسمت‌ها شامل حاشیه و متن به کار می‌گیرند. در اینجا بافت حاشیه به روش حصیری و بافت متن به شیوه لادی در نظر گرفته و آموزش داده می‌شود. بافت حصیری ساده‌تر از لادی است و می‌تواند به عنوان مقدمه بافت لادی قلمداد شود. به عبارت دیگر می‌توان بافت لادی را تکامل‌یافته شیوه حصیری به شمار آورد. در بافت حصیری راه‌راهایی در راستای طول گلیم (چله‌ها) به وجود می‌آید در حالی که در لادی حالت حصیری به صورت مورب بوده و موازی نیست. همچنین در اینجا از بین انواع شیرازه، به دلخواه شیرازه جناقی انتخاب و آموزش داده می‌شود.
- بافت بدنه اصلی (شامل حاشیه و متن) به ترتیب در گام‌های زیر انجام می‌شود:
- ۱- آماده کردن پود: قبل از بافت لازم است بافنده پود مناسب را آماده کند. برای بافت لادی (و همچنین برای حصیری) دو نوع پود لازم است. یک نوع آن برای پود سراسری و دیگری برای ایجاد نقش استفاده می‌شود. در انتخاب هر یک از آنها لازم است به نکات زیر توجه شود:
 - برای پود سراسری از پود یک لا تاب به صورت دو رشته استفاده می‌شود.
 - برای ایجاد نقش از پود دولا تاب به صورت یک رشته استفاده می‌شود.
 - پودهای نقش انداز رنگی دو لا تاب، کم تاب باشند.
 - ضخامت پودرنگی نقش اندازی حدود دو الی سه برابر ضخامت چله است.
 - مقدار پودهای رنگی و پود سراسری متناسب با نقشه و ابعاد

و چپ دو دسته دوتاری از هر طرف برای شیرازه (جناغی) انتخاب می‌شود.

۴- دو نخ رنگی متناسب با رنگ زمینه گلیم یا ساده باافی کناره‌های آن به شکل دولا برای شیرازه هر طرف انتخاب کرده و بر روی یک جفت تار سمت راست و یک جفت تار سمت چپ گره می‌زنند. از نخ‌های شیرازه به صورت دو لا استفاده می‌شوند (تصویر ۲-۴).

۵- سر دو نخ شیرازه از دو جهت یک جفت تار خارج می‌شود. حرکت نخ‌های شیرازه برای ایجاد طرح جناغی (به صورت ضربدری) باید به سمت پهلو دو طرف گلیم باشد (نه روبه روی بافنده).

گلیم، دقیقاً محاسبه شود.

- پود سراسری نازک تر از پود رنگی نقش بافی است.

پودهای رنگی انتخاب شده را (بر اساس نقشه) به صورت گلوله و یا کلاف بریده شده در سبدي کنار دست بافنده قرار می‌دهند. (چنانچه دار گلیم بافی بزرگ باشد نخ‌ها به شکل گلوله یا کلاف بریده شده در بالای دار آویزان می‌شود. همچنین نقشه گلیم در بالای دار و بین چله‌ها و مقابل بافنده قرار می‌گیرد).

۲- تقسیم چله‌ها برای شیرازه و نقشه: از سمت راست و چپ ۲ الی ۴ تار برای شیرازه بافی در نظر می‌گیرند همچنین بر اساس نقشه چله‌ها بر روی دار، سه به یک تقسیم‌بندی و علامت گذاری می‌شود.

۳- شیرازه را شروع می‌کنند. برای این کار از طرف راست

چنانچه برای دو نخ هر طرف شیرازه جناغی، از دو رنگ استفاده شود، طرح جناغی دو رنگ به وجود می‌آید.

توجه

برای ایجاد تنوع در شیرازه جناغی چه کارهای دیگری می‌توان انجام داد؟ در گروه فکر کنید و پاسخ خود را در کلاس مطرح نمایید.

فکر کنید

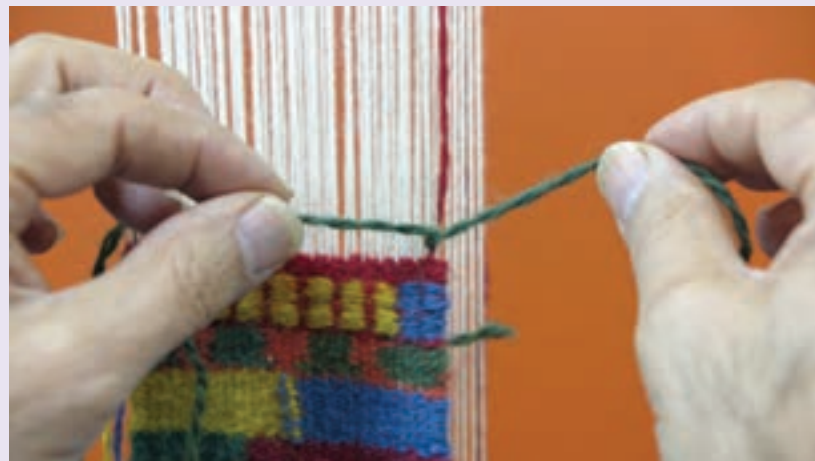
چنانچه نخ شیرازه در میانه کار بافت به اتمام برسد چه باید کرد؟ روی دار تمرین کنید و پاسخ عملی آن را بیابید و به هنرآموز خود نشان دهید.

جست و جو

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

تک تار هیچ نقشی انداخته نمی‌شود و در هر رج تنها دو بار پود سراسری به صورت یک رفت و برگشت با آن درگیر می‌شود. به همین دلیل تا انتهای کار (در بافت حصیری) یک خط ممتد در راستای چله‌ها ایجاد می‌شود. برای ایجاد نقش ۳ تار را با توجه به نقشه انتخاب می‌کنند و نخ را از روی ۳ چله انتخاب شده عبور می‌دهند و از پشت یک تار رد می‌کنند (یک تار جدا می‌ماند). دوباره ۳ چله بعدی برای ایجاد نقش انتخاب می‌کنند و مانند قبل ادامه می‌دهند (حرکت به صورت سه چله از رو یک چله از زیر است).

۶- پس از معلوم کردن وضعیت شیرازه، برای بافت حاشیه به روش حصیری چله‌ها را با توجه به نقشه سه به یک تقسیم می‌کنند (تصویر ۳-۴).
نکته: هر خانه از نقشه در گلیم، یک تار محسوب می‌شود. (تنها در گلیم سوماج (ورنی) هر خانه نقشه معرف دو چله هست).
۷- با انتخاب دو نخ (پود) رنگی، یکی برای زمینه و دیگری برای ایجاد نقش از سمت راست و با توجه به نقشه، بافت حصیری را شروع می‌کنند. بافت رج اول (رج‌های اولیه) ساده است. در بافت حصیری با توجه به نقشه در مقابل بافنده به ترتیب سه تار برای نقش و یک تار برای پود مشاهده می‌شود. بر روی

برای شروع از سمت راست، بافت را آغاز می‌کنیم و ابتدای نخ از سمت راست در پشت قرار می‌گیرد و انتهای سر نخ در سمت چپ کار، به پشت کار انتقال پیدا می‌کند و پس از پود دهی سراسری نخ را در ادامه بافت از پشت سمت چپ کار به سمت جلوی کار می‌آورند و از روی کار به سمت راست و در نهایت به پشت کار انتقال می‌دهند. با انجام تمام این مراحل یک رج ایجاد می‌شود. ممکن است در یک رج چند نقش ایجاد شود که با توجه به تعداد نقش تنوع رنگی نیز به وجود می‌آید.

توجه

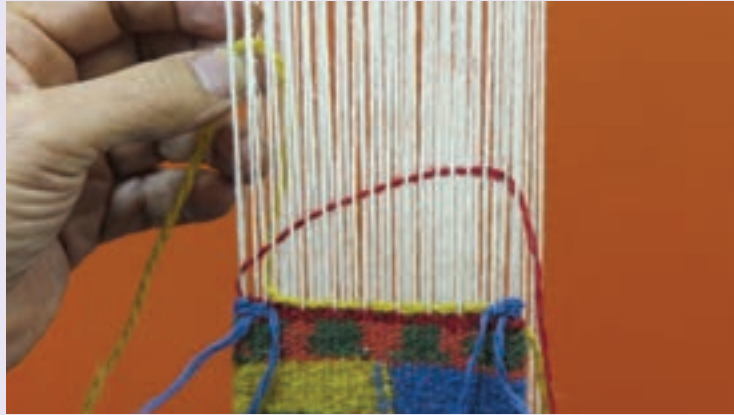
مرحله اول

مرحله دوم

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

۸- پس از هر رج بافت پودگذاری سراسری (که تک تار را می پوشاند)، حداقل با یک بار رفت و برگشت و در برخی مناطق در نهایت با دوبار رفت و برگشت صورت می گیرد و عمل دفتین زدن با دقت انجام می شود.

نکته: طرح و نقش در این نوع گلیم به صورت برجسته است. علت برجستگی، همان یک تار بدون نقش است که تنها با گذراندن پود سراسری پوشانده می شود.

۹- عمل نقش اندازی و پودکشی و دفته زنی تا پایان کار (در اینجا بافت حاشیه) ادامه پیدا می کند. در هر رج نخهای باقی مانده را از پشت کار به روی کار می آورند و به این صورت ادامه نخها در پشت کار توسط پود سراسری درگیر می شود.

توجه

- ابتدا و انتهای نخهایی که در این نوع گلیم از آنها برای نقش اندازی استفاده می شود، همیشه در پشت کار قرار می گیرد. که در رج بعدی پس از عبور پود رنگی، اگر دوباره به همان رنگ نخ احتیاج بود آن را از پشت کار به جلوی کار انتقال می دهیم تا طرح ایجاد شود.

- در این روش وقتی یک طرح با یک رنگ ایجاد می شود و ادامه نخ آن در پشت قرار می گیرد، دوباره با فاصله چند تار مجدداً برای طرحی با همان رنگ، نخ را از پشت کار به حالت معلق تا ابتدای همان تار (تاری که قرار است طرح بر روی آن ایجاد شود) می کشند، و به سمت جلو می آورند. در نتیجه در پشت کار تعدادی نخهای معلق باقی می ماند.

- نخهایی که برای پود سراسری در نظر گرفته شده است با توجه به نقشه، می تواند رنگ خطوط عمودی ممتد در کل طرح را مشخص کند، پس انتخاب رنگ آن بسیار اهمیت دارد و باید متناسب با رنگهای نقوش گلیم نیز باشد.

- اگر فاصله این نقوش هم رنگ از یکدیگر خیلی زیاد باشد دیگر از روش معلق استفاده نمی شود و نخ را در پشت کار قطع می کنند.

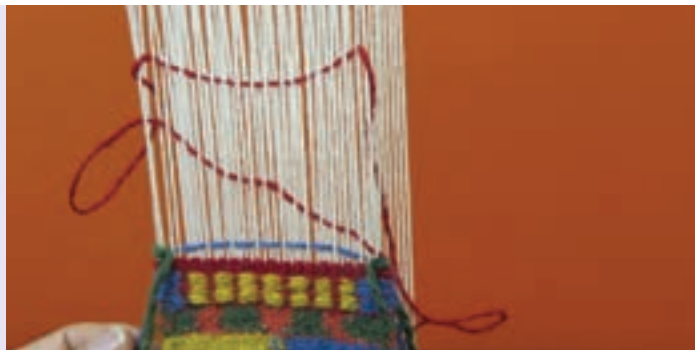
۱۰- بافت متن به شیوه لادی: چنان که گفته شد، این نوع گلیم در واقع می تواند تغییر و تکامل یافته گلیم حصیری به شمار رود. شیوه بافت کاملاً مشابه شیوه بافت حصیری است اما دو تفاوت عمده هم دارد. اول اینکه نوع اشکال آن تنها پلکانی نیست و می توان در آن از اشکالی با فرم اریب هم استفاده کرد. دیگر آنکه خط عمودی ممتد در این نوع کار دیده نمی شود و با توجه به جابه جایی اشکال، این خط عمود نیز جابه جا می شود و به شکل اریب در می آید (حرکت می کند) (تصویر ۴-۴).

توجه

تقسیم بندی تارها در این روش در مناطق مختلف، متفاوت است و موجب تغییر در ایجاد نقش می شود. در برخی مناطق تقسیم بندی تارها ۳ تار - ۳ تار و حتی بیشتر است. در حالی که در گلیم حصیری تارها به دسته های ۱ و ۳ تایی تقسیم می شود.

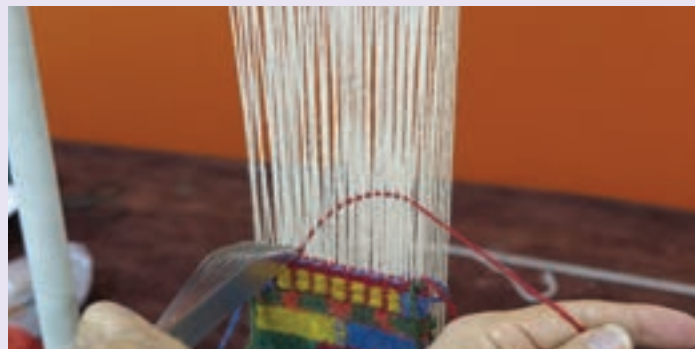
در این نوع گلیم زمینه کار ساده و نقش به صورت پیچ یا گذری ایجاد می شود. و می تواند کم نقش و نگارتر از گلیم حصیری بافته شود.

مرحله اول

مرحله دوم

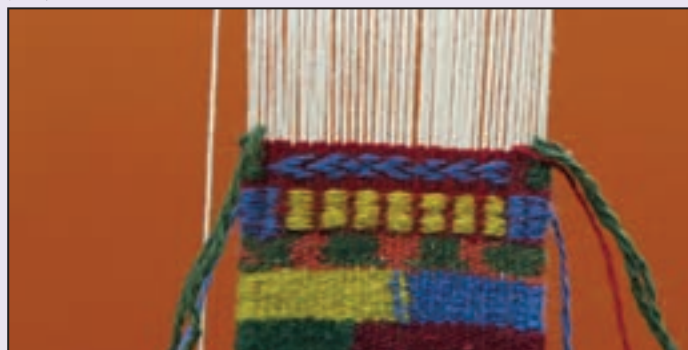
مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

ادامهٔ مراحل پودگذاری گلیم لادی تصویر ۴-۴ ▲

۱۱- پس از بافت متن اصلی گلیم و اتمام کار، حاشیهٔ بالایی مجدداً حصیری ادامه می‌یابد و کار بافت به اتمام می‌رسد و ادامهٔ مراحل، طبق شروع کار تکرار می‌شود.

بخشی از یک گلیم لادی تصویر ۴-۵ ▲

ارزشیابی شایستگی بافت گلیم لادی

شرح کار:

اجرای مراحل سربندی، نقشه خوانی، پودگذاری و عبور پود از روی سه و زیر یک تار برای ایجاد نقش (بافت لادی)، دغه زنی، شیرازه پیچی و جداسازی گلیم از دار بافندگی و به کارگیری صحیح ابزار در همه مراحل.

استاندارد عملکرد:

سربندی، نقشه خوانی، پودگذاری و عبور پود از روی سه و زیر یک تار برای ایجاد نقش، دغه زنی، شیرازه پیچی و جداسازی گلیم از دار بافندگی

شاخص‌ها:

- سربندی ابتدای دار
- نقشه خوانی، پودگذاری و عبور آن
- دغه زنی و شیرازه پیچی
- شل کردن دار و برش چله‌ها (جداسازی گلیم از دار)

شرایط اجرای کار و ابزار و تجهیزات:

شرایط: زمان: ۱۳۵ دقیقه مکان: کارگاه بافت فرش - دار گلیم بافی ۱۵۰ × ۱۰۰ سانتی‌متر

ابزار و تجهیزات:

دار گلیم بافی، پود و خامه گلیم بافی، سیخ پودکشی، نخ سربندی، دغه، قیچی، متر، ماژیک، آچار دار

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	سربندی	۱	
۲	نقشه خوانی و پودپیچی و پودگذاری	۲	
۳	دغه زنی و شیرازه پیچی	۲	
۴	برش چله‌ها و جداسازی گلیم از دار	۲	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - مدیریت زمان - مدیریت مواد و تجهیزات	۲	
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، «۲» است.

فصل ۵

گليم ورنى

شایستگی بافت گلیم ورنی

مقدمه

گلیم ورنی^۱ جزء گلیم‌های پیچیده به شمار می‌رود. برای بافت این نوع گلیم هم مانند آنچه در فصل‌های گذشته فرا گرفته‌اید، ابتدا دار بافندگی مناسب را انتخاب و سپس آن را تنظیم و کنترل می‌کنند. مراحل بافت گلیم ورنی عبارت‌اند از:

تاکنون نام گلیم ورنی را شنیده‌اید؟ گلیم ورنی چگونه گلیمی است؟ آیا نام دیگری نیز دارد؟ این نام‌ها بیشتر در کدام مناطق به کار می‌روند؟ گلیم ورنی چگونه بافته می‌شود؟

استاندارد عملکرد: سربندی، پودپیچی و پودگذاری و ایجاد نقش در گلیم بر اساس نقشه و جداسازی آن از دار بافندگی

۱. گلیم ورنی در مناطق مختلف ایران به نام‌های سوماخ، رند، پیچ، قایق و سوزنی شناخته می‌شوند.

مراحل بافت گلیم ورنی

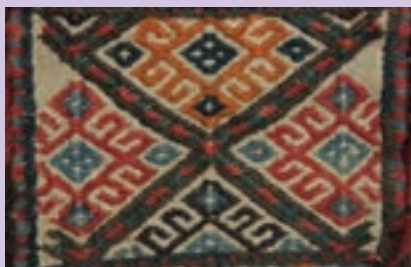
مرحله اول (چله کشی): چله کشی گلیم ورنی مانند دیگر گلیم‌ها است که آن را در فصل اول، به طور کامل آموخته‌اید. البته سیه‌بندی گلیم ورنی با سایر گلیم‌ها متفاوت بوده و مشابه قالی است. در گلیم ورنی همانند قالی هر جفت تار برابر با یک خانه نقشه (شطرنجی) است.

مرحله دوم (سربندی تلفیقی): پس از مرحله چله کشی، نوبت به سربندی می‌رسد. در اینجا سربندی تلفیقی آموزش داده می‌شود. هنگامی که چند نوع پودگذاری در سربندی یک گلیم به کار رود، سربندی آن را «تلفیقی» می‌نامند. معمولاً هر رج یا چند رج با یک شیوه بافته و پودگذاری می‌شود و با تغییر روش پودگذاری رج بعدی تنوع و تلفیق به وجود می‌آید.

نمونه یک سربندی تلفیقی تصویر ۱-۵ ▲

مشخص کنید در هر نمونه چه نوع پودگذاری انجام شده است و زیر هر یک، نام آن را بنویسید.

فعالیت کارگاهی

در سربندی تلفیقی لازم است به نکات زیر توجه شود.

۱- در این سربندی از نقوش متناسب با نقشه منطقه (مورد نظر) در سربندی استفاده می‌شود.

۲- ابتدا و انتهای سربندی هر دو مشابه یکدیگر و با یک نوع پودگذاری بافته می‌شود

بافت سربندی تلفیقی مانند مراحل بافت سربندی دیگر گلیم‌هاست. اما به تناسب سلیقه، توانایی بافنده و نوع نقشه گلیم در آن از انواع پودگذاری‌ها استفاده می‌شود.

مرحله سوم) بافت گلیم ورنی: بافت گلیم ورنی و پودگذاری و نقش‌اندازی در آن رج به رج انجام می‌شود و تا زمانی که یک رج آن تمام نشده باشد، رج بعدی شروع نمی‌شود.

پس از سربندی بافت گلیم ورنی را تا در چند گام به ترتیب

زیر انجام می‌دهند:

۱- با توجه به نقشه گلیم، پودهای رنگی لازم را با ضخامت و مقدار لازم انتخاب و هر رنگ را به صورت کلاف‌های کوچک تخت آماده می‌کنند.

۲- با توجه به چله‌های شیرازه هر سمت، با نخ مناسب شیرازه پیچی را آغاز می‌کنند.

در صورت تمایل به بافت شیرازه حصیری به موارد زیر توجه شود:
- تعداد چله‌های در نظر گرفته شده برای شیرازه حصیری در هر طرف باید زوج باشد.

- چله‌ها به صورت جفتی به کار می‌روند.

- تعداد جفت‌های شیرازه حصیری متناسب با ویژگی منطقه در نظر گرفته می‌شود (تصویر ۵-۵).

▲ تصویر ۳-۵ یک نمکدان عشائری قدیمی که به شیوه گلیم ورنی بافته شده است.

۳- درگیر کردن پود رنگی با چله‌ها در ابتدای کار، همانند سربندی و گلیم ساده انجام می‌شود.

۴- بر اساس نقشه کنار سمت راست بافت پس از چند رج پودگذاری سراسری با پود رنگی، بافت ورنی آغاز می‌شود.

بخشی از یک گلیم ورنی با شیرازه حصیری تصویر ۴-۵ ▲

چپ دست‌ها می‌توانند از سمت چپ، کار بافت را شروع کنند.

توجه

کار بافت به شکل خطوط ریز اریب (شیب از چپ به راست، در بافتی که از سمت راست آغاز شده است)، نمایان می‌شود. اگر بافت از سمت چپ آغاز شود این خطوط برعکس می‌شود. (تصویر ۶-۵)

۵- پود پس از درگیر شدن با اولین چله از روی دو چله عبور داده می‌شود و از پشت چله دوم به میان آن دو بازگردانده و از زیر پود رو خارج می‌شود.

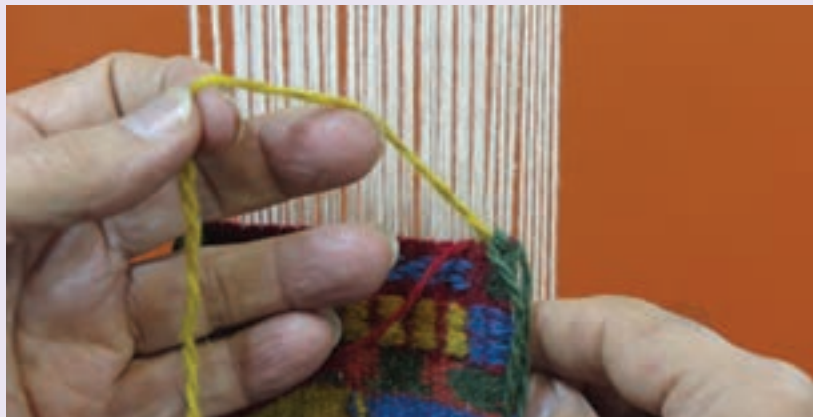
۶- حرکت پیش با چله‌های بعدی هم تکرار می‌شود. حاصل

مرحله اول

مرحله دوم

مرحله اول

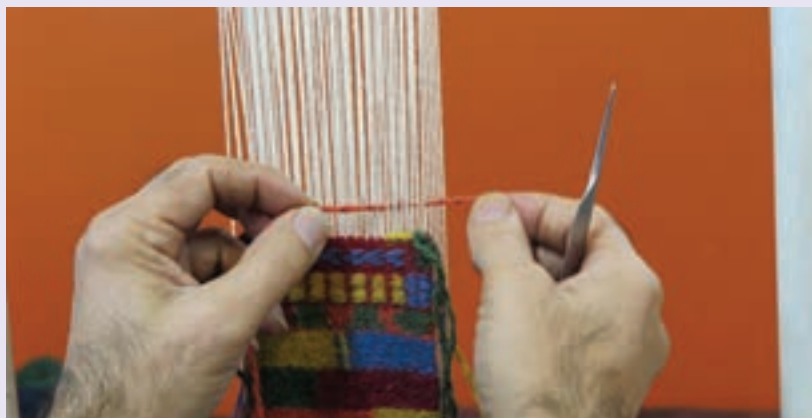
مرحله دوم

مرحله سوم

مرحله چهارم

مرحله پنجم

مرحله ششم

مرحله هفتم

مرحله هشتم

مرحله نهم

مرحله دهم

مرحله یازدهم

ادامهٔ مراحل پودگذاری در گلیم ورنی تصویر ۵-۶ ▲

با آنکه در بافت پیچشی، خطوط بافت روی دو چله ظاهر می‌گردد اما پود دور یک چله پیچیده می‌شود و استحکام بافت بالا می‌رود.

توجه

فکر کنید

تفاوت بافت در نمای پشت و روی گلیم ورنی چیست؟ چه عاملی سبب بروز این تفاوت می‌شود؟ پاسخ را همراه با تصویر به هنرآموز خود تحویل دهید.

۷- پس از یک رج بافت، یک ردیف پود ساده و سراسری را از لابه‌لای چله‌ها عبور می‌دهند و دفتین می‌زنند. (در برخی مناطق دو پود سراسری می‌دهند).

توجه

- هنگام ایجاد نقش، سر پود رنگی را که در هر قسمت برای اولین بار استفاده می‌شود، گره می‌زنند. سپس آن را از میان دو چله که یک چله آن به رنگ قبلی بافته شده، به سمت پشت کار هدایت می‌کنند به گونه‌ای که گره در بین دو چله و در پشت قرار گیرد. آن گاه به روش قبلی بافت را ادامه می‌دهند. - سر پود رنگی با فاصله حدود ۲ سانتی‌متر از نوک آن گره زده می‌شود.

۸- پس از پایان بافت هر رنگ پود، بر اساس نقشه، اضافه نخ را یک نیم دور به دور چله سمت چپ می‌پیچند و به پشت کار منتقل می‌کنند. برای چپ دست‌ها بر عکس انجام می‌شود.

۹- پس از بافتن تمام رج‌ها، مطابق با نقشه سربندی پایانی را انجام می‌دهند. و گلیم را از دار جدا می‌کنند.

کار گروهی

چند نوع گلیم ورنی وجود دارد؟ در منطقه خود جست و جو کنید و انواع گلیم‌های ورنی را بیابید. از آنها عکس بگیرید و بررسی کنید. تفاوت آنها در چیست؟ سپس از آنها گزارش تهیه کرده و آن را به کلاس بیاورید.

▲ تصویر ۷-۵ روی یک گلیم ورنی

▲ تصویر ۸-۵ پشت یک گلیم ورنی

علت اینکه اضافه نخ در این روش به پشت کار منتقل می‌شود چیست؟ درباره آن بحث کنید. آیا روش مناسب دیگری نیز وجود دارد؟ آن روش را نیز ارائه دهید.

بحث گروهی

گلیم‌های ورنی منطقه خود را با گروه جست و جو کنید و از جزئیات بافت آن عکس بگیرید. بررسی کنید پودگذاری پیچشی به چند شکل انجام شده است؟ (جهت خطوط بافت) این شکل‌ها چه تأثیری در زیبایی گلیم ورنی دارد؟

کار گروهی

جدول زیر را با یافته‌های خود از آموزش‌هایی که در فصل‌های مختلف این کتاب فرا گرفته‌اید پر کنید:

فعالیت کارگاهی

نوع گلیم	روش بافت	شکل پودها از پشت	پود اضافه

ارزشیابی شایستگی بافت گلیم ورنی

شرح کار:

اجرای مراحل سربندی ابتدای دار، نقشه خوانی، پودگذاری و پیچیدن پود به روش ورنی، دغه زنی و شیرازه پیچی، شل کردن چله‌ها و برش آنها (جداسازی گلیم از دار) و به‌کارگیری صحیح ابزار و وسایل در تمام مراحل.

استاندارد عملکرد:

سربندی، پودپیچی و پودگذاری و ایجاد نقش در گلیم براساس نقشه و جداسازی آن از دار بافندگی.

شاخص‌ها:

- کارگاه بافت
- دار گلیم بافی ۱۵۰ × ۱۰۰ سانتی‌متر
- سربندی ابتدای دار
- نقشه خوانی، پودگذاری و پیچیدن پود
- دغه زنی و شیرازه پیچی
- شل کردن چله‌ها و برش آنها (جداسازی گلیم از دار)

شرایط اجرای کار و ابزار و تجهیزات:

شرایط: زمان: ۱۳۵ دقیقه مکان: کارگاه بافت فرش - دار گلیم بافی ۱۵۰ × ۱۰۰ سانتی‌متر

ابزار و تجهیزات:

دار گلیم بافی، پود و خامه، سیخ پود کشی، نخ سربندی، دغه، قیچی، متر، ماژیک، آچار دار

ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳	نمره هنرجو
۱	سربندی	۱	
۲	نقشه خوانی و پودپیچی و پودگذاری	۲	
۳	دغه زنی و شیرازه پیچی	۲	
۴	برش چله‌ها و جداسازی گلیم از دار	۲	
	شایستگی‌های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: - مدیریت زمان - مدیریت مواد و تجهیزات	۲	
	میانگین نمرات		*

* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی، «۲» است.

